

הישיבה המאה וארבעים ואחת של הכנסת השמינית

יום שני, כ"ב שבט תשל"ה (3 פברואר 1975)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. ישעיהו:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מוזכר הכנסת נ. לורך:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
לדיון מוקדם: חוק לתיקון פקודת בריאות העם, 1940, תשל"ד-1974 — הצעת חבר-הכנסת משה שחל; חוק מגן דוד אדום (תיקון), תשל"ה-1975 — הצעת חברת-הכנסת חייקה גרוסמן; חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 4), תשל"ה-1975 — הצעת חברי-הכנסת שמחה ארליך ויחזקאל פלומין.

כן הונחו החלטות בדבר אישור הוראות: בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 15), תשל"ה-1974; בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 18), תשל"ה-1974; בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 19), תשל"ה-1974; בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 21), תשל"ה-1974; בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת מס' 22), תשל"ה-1974.

כן הונחו מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא מניעת השתתפות נבחרת ישראל באליפות העולם בט-ניס-שולחן העומדת להתקיים בהודו.

ב. שאילתות ותשובות

היו"ר י. ישעיהו:
חברי הכנסת, נשמע עכשיו תשובות של השרים לשאילתות של חברי הכנסת.

1870. קליטת עולים בערי-פיתוח
חברי-הכנסת ב. צ. קשת שאל את השר לקליטת העלייה ביום ה' בחשון תשל"ה (21 באוקטובר 1974):
אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לשאלות הבאות:
1. כמה עולים נשלחו לערי-פיתוח בשלוש השנים האחרונות, ולאילו ערי-פיתוח נשלחו?
2. כמה עולים עזבו את ערי-הפיתוח באותה תקופה, ואילו ערי-פיתוח נעזבו?
3. כמה עולים עברו למרכז הארץ באישור העברה מטעם המשרד לקליטת העלייה?
4. לפי אילו קריטריונים פועל המשרד לקליטת העלייה באשרו העברה מערי-פיתוח למרכז הארץ?
השר לקליטת העלייה ש. רוון:
1. מה-1 בינואר 1972 עד ה-30 בספטמבר 1974 נקלטו בעיריות וערי-הפיתוח כ-12,400 משפחות, מהן כ-5,150 בשנת 1972, כ-4,950 בשנת 1973 וכ-2,300 בתשעת החודשים הראשונים של שנת 1974.
העולים נקלטו כמעט בכל עיריות-הפיתוח. המקומות הבולטים שנקלטו בהם, בתקופה הנ"ל, יותר מ-

500 משפחות: אשקלון, באר-שבע, דימונה, כרמיאל, נצרת עילית, אשדוד.
2. מבדיקה מדגמית של העולים אשר נשלחו לעיריות-הפיתוח ביוני-ספטמבר 1973 נמצא שכ-14% עזבו את עיריות-הפיתוח תוך השנה הראשונה לשהותם, מהם 3% ירדו מהארץ.
3. רוב רובם של העוזבים עברו באישור משרדנו בגלל קשיים בהשגת תעסוקה מתאימה, איחוד משפחות וסיבות בריאותיות.
4. ראה תשובה לשאלה 3.

2140. הפיכות לירידתו מן הארץ של המהנדס קאזאקוב
חברי-הכנסת ה. זיידל שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ח בחשון תשל"ה (13 בנובמבר 1974):
אבקש לדעת:
1. האם נכונות הידיעות כי המהנדס קאזאקוב ירד מן הארץ בשל חוסר אפשרות למצוא מקום עבודה?
2. כמה זמן היה המהנדס קאזאקוב מחוסר עבודה בארץ?
3. אילו נסיבות נעשו על-ידי מוסדות הקליטה כדי למצוא לו מקום עבודה?

2419. הקשיים במימוש תכנית העלייה של

"צעירי ישראל" מארצות-הברית

חבר-הכנסת י. שמיר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ז בכסלו תשל"ה (11 בדצמבר 1974):

בעתון "מעריב" מיום 6 בדצמבר 1974 התפרסמה כתבה על הכשלת נסיון רציני של עליית קבוצה גדולה של יהודים מארצות-הברית ביזמת האירגון המכונה "צעירי ישראל".

לאור המצב העגום של העלייה מארצות הרווחה רצוני לשאול:

1. האם הידיעות המובאות בכתבה הנ"ל משקפות את המציאות?

2. אם כן — מדוע לא נקט משרדך את כל הצעדים הדרושים כדי שהבעיות שהתעוררו עקב הנסיון הנ"ל תבואנה על פתרונן ועליית הקבוצה תתממש?

3. האם אין ללמוד מנסיון זה שיש לחפש דרכים בלתי-שיגרניות ובלתי-סלולות כדי לקדם את העלייה?

4. מה עשה ועושה משרדך בנדון?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

כפי שהודעתי בתשובתי להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יהודה בן-מאיר, 18 בדצמבר 1974, הידיעות המובאות בעתון אינן תואמות את המציאות.

הנהלת "ישראל הצעיר" הביעה במכתב אל שר הקליטה את התנצלותה על הפירסומים בעתונות ובכלי התקשורת.

משרדי, בשיתוף עם הסוכנות ויתר המשרדים הנוגעים בדבר, נקט את כל האמצעים האפשריים על-מנת לסייע בידי הקבוצה לממש את תכניתה.

2428. הקשיים במימוש תכנית העלייה של

"צעירי ישראל" מארצות-הברית

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ז בכסלו תשל"ה (11 בדצמבר 1974):

ב"ידיעות אחרונות" (3 בדצמבר 1974) פורסם על סחבת בין-משרדית בין משרדי קליטת העלייה, השי"כ, החקלאות והסוכנות היהודית, אשר משבשת את סיכויי עלייתן של אלף משפחות מארצות-הברית.

רצוני לשאול:

א. האם נכונה האינפורמציה הנ"ל?

ב. מה מתכוון השר לעשות כדי לפתור את הסבך ולאפשר את עלייתן של כל המשפחות העולות הפוטנציאליות ב-1976 כמתוכנן?

ג. מה מתכוון השר לעשות כדי למנוע סבכים מעין אלה בעתיד?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

ראה תשובתי מהיום לשאלתה מס' 2419 של חבר-הכנסת י. שמיר.

2449. פעולות להחזרת יורדים לארץ

חבר-הכנסת ז. המר שאל את השר לקליטת העלייה ביום ב' בטבת תשל"ה (16 בדצמבר 1974):

4. האם נעשה נסיון כל שהוא עלידי מוסד קליטה או עלידי המשרד לקליטת העלייה למנוע ירידתו מן הארץ?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

1. נכון שמר קאזאקוב יצא את הארץ, אך פרטי הידיעה אינם מדויקים.

2. המהנדס קאזאקוב שהה במרכז קליטה כשבעה חודשים, לאחר מכן עבד, בסיוע משרד הקליטה, במשרד התחבורה, במל חופה ולאחרונה ב"צים". בסך-הכל היה מועסק כשנתיים. יותר משנה היה ללא תע-סוקה בהפסקות המעבר והחלפת מקומות העבודה.

3. ועדת העירעורים במשרד הקליטה האריכה את תקופת זמאיתו של מר קאזאקוב לצורך מתן סיוע בתעסוקה לשנה נוספת. המשרד הקציב סכום כסף מתאים להעסקתו ב"צים" עד פברואר 1975.

4. מר קאזאקוב קיבל הודעה שמינית ועדה ציי-בורית בראשותו של חבר-הכנסת שניאור זלמן אב-רמוב ובהשתתפות נציגי הסוכנות והתאחדות עולי-ברית-המועצות לבירור בעיותיו ותלונותיו.

הוועדה לא הופעלה מפאת נסיעתו של מר קא-זאקוב.

2375. ידיעת השפה הרוסית אצל

עובדים העוסקים בקליטה

חבר-הכנסת א. הרליץ שאלה את השר לקליטת הע-לייה ביום י"ט בכסלו תשל"ה (3 בדצמבר 1974):

בישראל משמשות כשפות רשמיות עברית, ערבית ואנגלית. ואולם, עד כמה שהדבר נוגע לעלייה, מר-בית העולים כיום הם יוצאי ברית-המועצות או אר-צות מזרח-אירופיות אחרות. לפיכך אודה מאוד לכבודו אם ישיב לי:

1. האם קיים שילוט בשפה הרוסית במשרדי קלי-טת העלייה, במשרד הראשי, במחוזות ובסניפים?

2. מה מספר דוברי הרוסית בין העובדים במחו-זות ובסניפים השונים?

3. האם ידיעת השפה הרוסית היא מן הכישורים הנדרשים לעבודה בקליטת עולים מטעם המשרד?

4. כמה מבין עובדי המשרד לקליטת העלייה הגי-עו ארצה בשלוש השנים האחרונות?

5. כמה מהעובדים הקהילתיים בריכוזי העולים מברית-המועצות הם עולים שבאו מברית-המועצות בש-נים האחרונות?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

1. עדיין לא; נמסרה הוראת ביצוע לגבי נמל-התעופה בן-גוריון וכן קיימת תכנית לגבי יתר המש-רדים, ואפעל לביצוע הדבר בהקדם.

2. 133 עובדים.

3. כן, לגבי המטפלים ישירות בעולה.

4. 54.

5. משרדנו איננו מעסיק עובדים קהילתיים. באמ-צעות ועדי הקליטה והמתנ"סים אנו מפעילים כ-30 איש בעבודה קהילתית בשכונות העולים.

בחוף-לארץ לא נכללת במניין 3 שנות הזכאות. בשום מקרה אין הבחנה מבחינת ארץ מוצאו של העולה.

2. פועלת ועדה משותפת לממשלה ולסוכנות, אשר מוסמכת לאשר סיוע לתושבים חוזרים, יורדים, עלי-פי בדיקה עניינית של כל פנייה. הסיוע מתבטא בשלושה תחומים עיקריים: הלוואה להוצאות נסיעה והובלת מט' ען, פטור ממכס או מס קנייה על 3—5 פריטים של ציוד ביתי, סיוע בהשגת דירה, בעיקר על-ידי משי-כנתה או דירה באזור-פיתוח.

3. משרד הקליטה איננו מבחין בין יורדים לפי ארץ מוצאם ואין על כן מדיניות של איפה ואיפה.

2481. מועדוני עולים

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את השר לקליטת הע' ליה ביום ד' בטבת תשל"ה (18 בדצמבר 1974):

שמחנו לשמוע מפי השר לקליטת העלייה ועובדי משרדו כי הם רואים במועדון שכונתי לעולים אחד המכשירים היעילים והנעימים בדרך קליטתם של הע' לים.

אודה לכבודו אם יודיעני:

1. כמה מועדוני עולים קיימים בארץ?
2. כמה מהמועדונים הם בשכונות מגורים?
3. האם, דרך משל, קיימים מועדונים כאלה בשכו-נותיה החדשות של חדרה המאוכלסות עולים?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

1. משרד הקליטה שותף בהפעלתם של כ-60 מ'ר עדוני עולים בארץ, לפי החלוקה דלקמן: מחוז ירו' שלים — 7; מחוז המרכז — 31; מחוז הצפון — 16; מחוז הנגב — 6. בנוסף על כך הננו שותפים בהפי-עלת כ-30 מרכזים קהילתיים, המשמשים גם כמועדונים לעולים.

2. המדיניות שלנו לגבי כל מועדון חדש — ואלה בדרך כלל דירה או מקלט דו-תכליתי — שיהיה בלב שכונות העולים. חלק קטן מהמועדונים לא נמצא כיום בשכונות עולים, כי העולים הפכו לוותיקים.

3. בחדרה קיימים 3 מועדונים, כולם בתוך או ליד שיכוני העולים: בשכונת בית-אליעזר, ליד השיכונים היוגוסלאביים; בשיכון גזית, שכונה מעורבת עם זוגות צעירים, המשתתפים פעולה בהפעלת המועדון; ומרכז קהילתי בגבעת-אולגה, ליד שיכוני העולים. מרכז קהי-לתי נוסף נמצא בבנייה, בשיכון פאר, וגם שם יש ריכוזי עולים.

הננו מתכננים להפעיל בשנת התקציב 1975/76 58 מועדונים נוספים לכל סוגי אוכלוסיית העולים, נ'ר ער, קשישים וכו', כולם בשיכוני עולים, ורובם ככולם במקלטים דו-תכליתיים מפאת חוסר מבני ציבור בשכו-נות.

בעתונות נמסר על מגמה במשרד לקליטת העלייה לעודד חזרתם של "יורדים" על-ידי סיוע בקליטתם.

רצוני לשאול:

1. מה הוא מספר היורדים (מאז קום המדינה) המצויים בחוף-לארץ יותר מחמש שנים?

2. אילו צעדים בדעת משרדו לנקוט על-מנת למ' שוך יורדים אלה חזרה לארץ ולשלבם מחדש בארץ?

3. האם מעבד משרדו המלצות ותכניות חקיקתיות ואיגרוניות לקליטת יורדים-חוזרים? אם כן — מה הן?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

אם כי אינני בטוח שמתפקידי כשר לקליטת הע' ליה לטפל בנושא הירידה של אזרחי ישראל מאז קום המדינה, הריני להשיב:

1. לפי השנתון הסטטיסטי לישראל, 1974, מס' 25, עמ' 111, יצאו את הארץ מאז קום המדינה עד לסוף 1959 156,000 תושבים שטרם חזרו לארץ עד לסוף 1973.

2—3. נתמנתה ועדה על ידי ועלידי יושב-ראש הנהלת הסוכנות מר פ. ספיר, בראשותו של חבר-הכ' נסת עדי יפה, אשר נתבקשה לבדוק את הנושא ול' הגיש המלצות.

2471. יריעות בדבר אפליית יורדים-חוזרים

לפי ארץ מוצאם

חברת-הכנסת א. אבוהצירא שאל את השר לקליטת הע' ליה ביום ד' בטבת תשל"ה (18 בדצמבר 1974):

בכתבה בעתון "מעריב", בגיליון מיום 17 בדצמבר 1974, מדובר על ההתמרמרות שישנה בקרב יורדים יוצאי צפון-אפריקה הנמצאים בצרפת, המתמרמרים על מדיניות הממשלה שלדעתם מפלה אותם לרעה לעומת יורדים מרוסיה.

לדבריהם יורדים מעולי רוסיה הרוצים לחזור לארץ מקבלים מחדש את מלוא הזכויות כעולים חדשים ואילו אלה מצפון-אפריקה, הסוכנות מתעלמת מהם.

אבקש לדעת:

1. הנכונות הידיעות דלעיל?
2. מה המדיניות לגבי מתן זכויות ליורדים בכלל ולגבי אלה מרוסיה בפרט?
3. אם הטענות דלעיל נכונות, מה בדעת השר לעשות למניעת איפה ואיפה?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

1. לא, תשובתי שלילית. כל עולה המבקר בחוף-לארץ וחוזר ארצה בתקופת זמאות, זכויותיו עומדות לו באותם שטחים שעדיין לא נוצלו על-ידו. עולה ששווה בחוף-לארץ יותר מ-6 חודשים, תקופת שהותו

חוברת ט"ז, ישיבה קמ"א

— דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לשגרירי מדינות אמריקה הלאטינית (ישעיהו) ; שאילתות ותשובות (ישעיהו, אפרת, עופר, י. תמיר, זיאר, שמעוני) —

ג. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לשגרירי מדינות אמריקה הלאטינית

היו"ר י. ישעיהו :

כש ובשמי אני מקדם אותם בברכה. ברוכים הבאים, אורחנו המכובדים.

חברי הכנסת, ביציע האורחים המתארחים אצלנו היום בכנסת שגרירי מדינות אמריקה הלאטינית. בשם-

ד. שאילתות ותשובות

היו"ר י. ישעיהו :

אני מבקש מאת שר השיכון לעלות לדוכן ולהשיב לשאלות של חברי כנסת.

1. האם התלונה הנ"ל נכונה ?

2. אם כן — מה קרה לקבוצת המשתכנים הנ"ל ?

שר-השיכון א. עופר :

1—2. לא ידוע לנו על פנייה של 35 משפחות שהת-ארגנו להשתכן בקריית-שמונה. התשלום בסך של 3,000 לירות נקבע בזמנו במיוחד לזוגות צעירים בני קריית-שמונה. לזוגות צעירים מחוץ למקום נקבע סכום ראשוני של 8,000 לירות.

כיום שווים התנאים לזוגות צעירים המבקשים לע-בור לגור בעיירה הפיתוח אלה של בני המקום.

2574. פתרונות דיור לזוגות צעירים מבני המיעוטים

חבר-הכנסת ת. זיאר שאל את שר השיכון ביום ט"ז בטבת תשל"ה (30 בדצמבר 1974) :

בעתון "דבר" מיום 18 בדצמבר 1974 נמסר על פגי-שתו של ראש הממשלה עם 12 ראשי מועצות מקו-מיות ערביות, המייצגים 49 רשויות מקומיות ערביות בארץ. נמסר גם שראשי המועצות העלו לפני ראש המ-שלה את בעיותיהם ובין השאר את בעיית שיפור הדיור לזוגות צעירים.

הנני שואל את כבודו :

1. האם יש במשרד השיכון תכנית לפתרון בעיה זו ? אם כן — מה היא ?

2. האם מתכוון כבוד השר לנקוט בקרוב את הצע-דים הנחוצים לפתרון בעיה זו ?

שר-השיכון א. עופר :

1. יש בידי משרד השיכון תכנית לפתרון בעיית הדיור לזוגות צעירים מאוכלוסיית המיעוטים. בחמש הש-נים הבאות ייבנו 2,000 יחידות דיור לזוגות צעירים ערבים. 2,000 פתרונות אחרים יהיו בדרך של מתן הל-וואות לבנייה עצמית בכפרים והלוואות לדמי-מפתח לר-כישת דירות בערים.

2. ננקטו הפעולות הדרושות למימוש התכנית לפתרון שיפור הדיור לזוגות צעירים בני המיעוטים.

2582. פתרונות דיור לרווקות

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר השיכון ביום ט"ז בטבת תשל"ה (30 בדצמבר 1974) :

בעקבות מלחמת יום-הכיפורים עשויות כ-1,000 רוו-קות שלא להינשא. רווקות אלו מתגוררות כיום עם ההו-רים או עוברות מחדר שכור אחד לשני.

אבקש לדעת :

1. האם משרד השיכון הכין או מכין תכנית שי-כון לשיכוןן של רווקות אשר עברו גיל מסוים ?

2421. הפיכת דירות מגורים למשרדי עסקים

חבר-הכנסת א. אפרת שאל את שר השיכון ביום כ"ז בכסלו תשל"ה (11 בדצמבר 1974) :

ברישיון העירוניים הולכת וגוברת המגמה של הע-ברת דירות מגורים למשרדים. נוכח המאמצים למצוא פתרונות דיור לסוגים השונים של הנוזקים, ולאור מדי-ניות הבנייה הנוכחית, הנני לשאול :

1. האם ידוע למשרד השיכון כי המגמה של הע-ברת דירות מגורים למשרדים גברה לאחרונה ?

2. האם מקדיש משרד השיכון תשומת-לב ומקיים מעקב אחרי הנעשה בתחום זה ?

3. מה הוא מספר הדירות בערים הגדולות שהועברו בשנתיים האחרונות לצרכי משרדים ומסחר ?

4. האם ניתן למצוא דרך למנוע את הפגיעה בתכ-נית הפתרונות לדיור הנובעת מתהליך זה ?

שר-השיכון א. עופר :

1. ידועים לנו נתוני הלשכה המרכזית לסטאטיס-טיקה. מדובר על דירות שהופכות למשרדים.

2. משרד השיכון אוסף חומר מהלשכה ומביא עוב-דות אלו בחשבון בתיכנון תחזיות של ויסות הבנייה.

3. נתוני הלשכה ב-12 הערים הגדולות מורים כי שונה ייעודן של 1,600 דירות לעסקים בשנים התקציביות 1972/73 ו-1973/74.

4. אין לנו בסיס סביר להנחה שהדבר פוגע בפת-רונות דיור. מגמה זו מרוכזת באזורי עסקים שבהם דירות מגורים הופכות לעסקים והוה תהליך ידוע בכל העולם, שאין גם אפשרות למנועו.

2461. שיעור התשלום הראשון על חשבון דירה בקריית-שמונה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר השיכון ביום ג' בטבת תשל"ה (17 בדצמבר 1974) :

מר מרדכי עמית, שכונת אשכול 824/14 בקריית-שמונה, כותב אלי :

"לאחרונה התארגנה קבוצה של 35 משפחות להש-תכן בקריית-שמונה. כשבאנו לשלם על חשבון הדירה התברר שהמחיר קפץ מ-3,000 ל-8,000 לירות במזומן כתשלום ראשון. עובדה זו עלולה להרוס את קבוצת הוו-גות הצעירים."

אי לכך אבקש להשיב :

2647. עיכובים ברישום דירות, שנרכשו במפעל החסכון לבניין, בספרי המקרקעין

חברה הכנסת י. בארי שאל את שר השיכון ביום כ"ה בטבת תשל"ה (8 בינואר 1975):

דיירים מספר רכשו עד כה דירות מאת משרד השיכון במסגרת מפעל החסכון לבניין.

אבקש לדעת:

1. כמה יחידות דיור טרם נרשמו בשם רוכשיהן בספרי המקרקעין?

2. מאיזו סיבה לא נרשמו ואין נרשמות דירות בשם רוכשיהן בספרי המקרקעין?

שר-השיכון א. עופר:

1. באמצעות חברת "עמידר" נמכרו במסגרת מפעל החסכון לבניין כ-40,000 דירות.

מתוך דירות אלו כ-25,000 נבנו עד 1965, וחלות עליהן ההקלות הכלולות בחוק רישום שיכונים ציבוריים (הוראת-שעה), תשכ"ד—1964, ואילו 15,000 הדירות הנותרות נבנו לאחר אפריל 1965 ולכן לא חלות עליהן ההקלות שבחוק הנ"ל.

19,000 מתוך 25,000 דירות שנבנו עד 1965 נרשמו כבר בפנקסי המקרקעין על שמות המשתכנים, ואילו 6,000 הדירות הנותרות הן בטיפול להסדר קרקעות (סידור זכויות הקניין) או בשלבים מתקדמים של ביצוע פארצלציה לצרכי רישום.

באשר ל-15,000 דירות שנבנו לאחר 1965, חלק גדול מהן נמצא בשלבי ביצוע פארצלציה, אך ההתקדמות ברישומן תהיה איטית אם לא יתקון החוק הנ"ל בצורה שהוראותיו יחולו על כל הבנייה הציבורית, לרבות זו שנבנתה לאחר 1965, ואמנם משרד השיכון העביר למשרד המשפטים הצעה לתיקון החוק.

2. סיבות רבות לעיכובים ברישום הדירות בספרי המקרקעין. ועדות מטעם הממשלה פועלות לקידום הרישום.

יש לציין כי הבעיה אינה מצטמצמת בשיכוני מפעל החסכון לבניין או הבנייה של משרד השיכון והיא קיימת בכל השיכון בארץ.

2685. ההעלאה המתוכננת של שיעורי דמי השכירות

חברה הכנסת מ. פעיל שאל את שר השיכון ביום ב' בשבט תשל"ה (14 בינואר 1975):

נודע לי כי משרדך יוזם תיקון חוק הגנת הדייר (נוסח משולב), תשל"ב—1972, הבא לבטל את הוראות החוק השומרות על היחס שבין גובה שכר הדירה כפי שהיה במאוס 1971 ובין סכום המאקסימום (זאת לאחר שסיווג הדירות לסוגים שונים בוטל על-פי תיקון החוק בשנת 1971, שנחקק על יסוד המלצות הוועדה בראשות השופט רוח). כן מביא התיקון שינוי דראסטי בדי-רוג שכר דירה משיעור של שליש מדמי השכירות היסודיים (כפי שהיו ב-1971) בשנה למחצית דמי השכירות השנתיים העכשוויים.

הגני מבקש לדעת:

א. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם מופעלת תכנית שיכון לרווקים ולרווקות, כמה דירות נבנו ונמסרו במסגרתה בשנה האחרונה?

3. אם לא קיימת תכנית כאמור, המוכן שר השיכון למנות ועדה אד-הוק שבה יינתן ייצוג הולם לרווקות, ועדה אשר תגיש לו את המלצותיה? אם אינו מוכן למנות ועדה — מדוע?

שר-השיכון א. עופר:

1. ניתן סיוע בהלוואות להשתכנות עצמית לרווקים שעברו גיל 35 ורווקות מעל גיל 30.

2. בסדרי העדיפות של משרד השיכון לא נכללו עד עתה משימות בנייה לרווקים ורווקות שיכולים להסתדר בשכירת דירות.

2611. תכניות לפתרון בעיות הדיור בוואדי ניסנאס בחיפה

חברה הכנסת א. לבנבראון שאל את שר השיכון ביום ט"ו בטבת תשל"ה (30 בדצמבר 1974):

קיבלתי העתק של מכתב שנשלח לראש עיריית חיפה ולמשרד השיכון. המכתב חתום על-ידי 66 ראשי משפחות ובו פנייה למשרד השיכון לעזור להם להשיג תנאי דיור אנושיים.

אבקש לדעת:

1. האם קיבל כבוד השר את הפנייה הנ"ל?

2. האם מוכן כבוד השר לפעול למען הבטחת דיור אנושי לתושבי ואדי ניסנאס?

3. האם יש תכניות במשרד השיכון לבניית שיכונים לאוכלוסיה הערבית בוואדי ניסנאס ומה הן התכניות?

שר-השיכון א. עופר:

1—2. לא הגיע לידיעתי עניין הפנייה בכתב הנ"ל. אשר לעצם הבעיה הנזכרת — משרד השיכון מודע לה ופועל למען הבטחת דיור לתושבי חיפה הערבים בוואדי ניסנאס. לקראת השנים הבאות הוכנו התכניות כדלקמן:

א) תכנית אגן רשמיה כוללת בניית 250 יחידות דיור בחליסה העליונה, ובכללן מוסדות ציבור. התכנית אושרה בוועדה המקומית. התחלת הביצוע — בשנת התקציב 1975, משך הבנייה — 4—3 שנים.

ב) תכנית המגינים לבניית 71 יחידות דיור ברחוב המגינים בחיפה, ובכללן מועדון וגן-ילדים. התכנית אושרה בוועדה המחוזית. התחלת ביצוע — מאי-יוני 1975. נמסרו 8 דירות למשתכנים על-ידי חברת "שק" מונה". בשנתיים האחרונות נתנו 100 פתרונות דיור על-ידי מתן הלוואות לרכישת דירות בסכום של 1,250,000 לירות, בנוסף על 70 הלוואות באמצעות חברת "שק" מונה", בהיקף של 1,200,000 לירות.

3. כמו כן הוקמה ועדה ציבורית שבראשה עומד ג'מיל שלהוב, חבר עיריית חיפה, ובה שותפים משרד השיכון, לשכת היועץ לענייני ערבים ואישי ציבור ערבים מחיפה. מתפקידה לטפל בקידום תכניות דיור בשכונת ואדי ניסנאס, לפתרון בעיות צפיפות הדיור ושיפור תנאי המגורים הרעועים.

שר-השיכון א. עופר :

ראה תשובתי מיום 31 בדצמבר 1974 לשאלתה מס' 2141 של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

2709. זכויותיהם של החוסכים בתכניות

חסכון לברי-מצווה לקבל דיור

חברת-הכנסת א. כץ שאל את שר השיכון ביום ג' בשבת תשל"ה (15 בינואר 1975):

חוסכים בתכניות חסכון לברי-מצווה אשר חסכו במשך שנים רבות לצורך רכישת דירה קיבלו לא-חרונה הודעות על כך שאינם זכאים להיכלל ברשימות הקרובות לקבלת דירה וזאת על אף שמבחינת הוותק הם קודמים לרבים אחרים אשר נכללו ברשימות.

בין חוסכים אלה גם אורחים אשר ויתרו בעבר על הצעות משרד להיכלל ברשימת הזכאים מתוך יושר ציבורי, הואיל ולא היה להם שימוש בדירה.

נוכח זאת אבקש להשיב לי :

1. מה הם הקריטריונים המעניקים זכות להיכלל ברשימת הזכאים לדירה ?

2. מדוע חוסכים אשר דחו הצעת משרד מטעמי יושר ציבורי מקופחים עתה, כאשר יש להם צורך קונקרטי דחוף בדירה ?

3. מה הן האלטרנטיבות שמציע משרד לחוסכים אשר אין אפשרות לכלול אותם עתה ברשימות ?

4. מה ההבדל בין הצעות אלה לבין הצעות העומות דות לרשות זוג צעיר שלא חסך בתכנית חסכון של משרד השיכון ?

שר-השיכון א. עופר :

1. הקריטריונים המעניקים עדיפויות לחוסכים כוללים חוסר בעלות על דירה, הצעת הדירה שבבעלותו למשרד השיכון, זוג צעיר חסר-דיור, תנאי הדיור הקיימים וכו'.

2. שיקולי חוסכים מגוונים ואינם ידועים לנו. בכלל זה האפשרות שהחוסך אינו יכול או אינו מתכוון לרכוש דירה.

3. בדעתנו לעבור לשיטה יעילה יותר ופשוטה יותר ובהתחשב בשינוי במצב הביקוש לדירות. לגבי זכאי 1974 — לאפשר לחוסכים לרכוש דירות מן הפול הכללי ללא התערבותנו.

4. זוג צעיר שחשך בתכנית החסכון רשאי לצרף את זכויותיו במפעל החסכון לזכאות שיש לו כזוג צעיר, ובלבד ששך כל ההלוואות לא יעלה על 95% ממחיר הדירה.

2757. הער תנאים סאניטאריים בבתי

שבבתה "עמיר" בקריית-שמונה

חברת-הכנסת א. אפרת שאל את שר השיכון ביום ט' בשבת תשל"ה (21 בינואר 1975):

בביקורי בקריית שמונה מצאתי מצב מעורר דאגה בשיכון ב', כאשר במאות יחידות שיכון אין בתי-שימוש בתוך הדירה. בתי-השימוש עומד על גבי בור פתוח בסוכת בטון. רוב המבנים הקטנים האלה פרוצים לכל רוח.

ב. אם כן — מה הסיבה לאפשר העלאת דמי השכירות בשיעור דראסטי של 50% מדמי השכירות העכשוויים תוך שנה אחת ?

ג. האם קדם להצעת תיקון זו סקר שממנו ניתן ללמוד על מספר וסוגי הדירות שלגביהן מתייחס התיקון המבטל את חובת שמירת היחס בין דמי שכירות מאקסימאליים ובין דמי שכירות יסודיים ?

ד. אם כן — מה הם ממצאי הסקר ?

ה. אם לא — האם יש בדעתך להקדים עריכת סקר לפני שתגובש הצעת התיקון ?

ו. האם אין חשש כי התיקון המוצע על-ידי משרד יגרם להעלאת שכר הדירה לשיעורי המאקסימום גם באותן דירות מיושנות שבהן סירבו בעבר בתי-הדין להעלות את השכר עד למאקסימום ?

ז. איך מתיישב התיקון המוצע עם המדיניות הכלכלית של הממשלה ?

שר-השיכון א. עופר :

א. משרדי הפיץ ביום 3 בדצמבר 1974 הצעת תזכיר להצעת חוק בין משרדי הממשלה, להערויותיהם, אך בעקבות הערותיו של היועץ המשפטי לממשלה אני שוקל להציע לממשלה כי תתקין תקנות לשינוי דמי השכירות היסודיים, בתוקף סמכותה לפי סעיף 45(א) לחוק הגנת הדייר, וזאת במקום לתקן את החוק לעניין זה.

ב. שיעור ההעלאה של 50%, המוצע בהצעת התזכיר שהופץ על-ידי משרד השיכון, מהווה רק תיקרה להעלאה, כאשר קביעת שיעור ההעלאה בפועל תהיה נתונה לשיקול-דעתה והחלטתה של הממשלה שבידה הסמכות להתקין תקנות.

ג. התשובה שלילית.

ד. לעניין הנדון — אין.

ה. התשובה שלילית.

ו. בעקבות התיקון המוצע יכול שדמי השכירות של דירות מסוימות יועלו, אך לא מעל לסכומי המאקסימום הנקובים בתקנות הגנת הדייר (דמי שכירות בדירות), תשל"ד—1974.

ז. התיקון לחוק מתיישב עם המדיניות של שמירה על איזון בהכנסות הסקטורים השונים של האוכלוסיה.

2708. עיכוב בכיצוע עבודות התשתית בברמית

חברת-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר השיכון ביום ג' בשבת תשל"ה (15 בינואר 1975):

לאחרונה הואטה העבודה בכיצוע עבודות התשתית בברמית — המרכז העירוני המתוכנן ליישובי רמת הגולן.

בהתאם לתכנית המקורית היתה צריכה עבודת התשתית להסתיים לפני עונת הגשמים.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

מה הן הסיבות והמניעים להאטת קצב העבודה בכיצוע עבודות התשתית בברמית ?

אני מבקש מהשר תשובה לשאלותי:

1. האם מאשר השר כי יותר מ-300 יחידות שיי-
כון — כפי שנמסר לי בקריית-שמונה — משוללות
בית-שימוש בתוך הדירה ונזקקות לבור פתוח בסוכת
בטון בחצר?

2. האם זה נכון כי ברחוב אחד, שקו ביוב נמתח
בו לפני שנה, יש בתים שלא חוברו לביוב, כי לא יכלו
לשאת בתשלום, וגרים בהם קשישים רבים?

3. מה מוכן השר לעשות לחיסול מפגע תברואי
וסוציאלי זה בבתיים ובשכונה שנבנו בראשית שנות
החמישים?

4. האם מוכנה חברת "עמידר", שיש לה רזרבות
כספיות לפעולות שיפור הדיור, לגשת מיד לחיסול
מפגע זה?

שר-השיכון א. עופר:

1. האינפורמציה בשאלתה אינה נכונה.

לחברת "עמידר" רק 17 דירות בקריית-שמונה שע-
דיין השירותים שלהן נמצאים בחוץ. נוסף על כך יש
בקריית-שמונה 23 דירות שאנשים רכשו והן ללא
שירותים.

2. הפרטים אינם נכונים. יש מספר קטן של בתים
שלא חוברו לביוב מסיבות טכניות ולא משום שהתור-
שבים לא שילמו.

3-4. חברת "עמידר" ביצעה בקריית-שמונה עבו-
דית בנייה, שיפורים ושיפוצים יותר, יחסית, מאשר
בכל מקום אחר ופעולותיה זוכות להערכה מצד תור-
שבי העיר.

"עמידר" בנתה בשנת 1974 כ-400 חדרי-בטחון,
שיפצה בתים המכילים כ-200 דירות, שיקמה גיזון
בסכום של 400,000 לירות ואישרה תכניות השלמת
פיתוח בסכום של 1,800,000 לירות.

2759. פיקוח על איכות התיכנון

של שיכונים ציבוריים

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר השיכון ביום ט'
בשבט תשל"ה (21 בינואר 1975):

בניית השיכונים הציבוריים מתוכננת ומבוצעת על-
ידי חברות שיכון.

אבקש לדעת:

מה הם הטיב וההיקף של הפיקוח שמשרד השי-
כון מקיים על איכות התיכנון (להבדיל מאיכות הבי-
צוע) של השיכונים הציבוריים?

שר-השיכון א. עופר:

רק חלק מן השיכונים הציבוריים מתוכננים ומבו-
צעים על-ידי חברות שיכון. במקרה שהקרקע שייכת
לחברות, הפיקוח של משרד השיכון הוא על הפרו-
גרמאה ועל המבנים המזומנים על-ידי המשרד.
במקרה שהקרקע היא של משרד השיכון הרי אד-
ריכלי משרד השיכון, או מטעמו, הם המתכננים והאח-
ראים לתכנון הבינוי.

היו"ר י. ישעיהו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ידידיה בארי.

ידידיה בארי (הליכוד):

כבוד השר, במקרה האחרון מה טיב הפיקוח שמשר-
ד השיכון מקיים על עבודת תכנון הבניינים של
אותן חברות?

שר-השיכון א. עופר:

קיים פיקוח על התיכנון. בדרך כלל אלה טיפוסים
המוכרים לנו, ואנחנו משווים אותם.

2774. הנהגת שיטת חימום אזורית

בשכונות חדשות בירושלים

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר השיכון ביום ט'
בשבט תשל"ה (21 בינואר 1975):

באירופה, בארצות-הברית ובקאנאדה מקובל להסיק
רבעי מגורים שלמים באמצעות תחנה מרכזית להספקת
מים חמים, וזאת בדומה להספקת מרכזיות של חשמל
ושל גז.

בארצות האמורות מסדירים חוקים ותקנים את החי-
מום המרכזי. חוקים ותקנים אלה מוזילים את מחיר
החימום וגם שומרים על איכות הסביבה.

בהקמתן של שכונות חדשות בירושלים (כגון:
הגבעה הצרפתית, נווה-יעקב וגילה) הותקן מיתקן פרטי
בכל בניין ובניין.

אבקש להשיב לי:

1. האם האמור לעיל נכון? אם לא — מה אינו
נכון?

2. האם בעת הקמתן של השכונות החדשות בירו-
שלים הובאו בחשבון היתרונות של מרכז חימום אזורי-
רי? אם לא — מדוע? אם כן — מדוע הוחלט לה-
עדיף את השיטה של מיתקן לכל בניין על פני השיטה
של מרכז חימום אזורי?

3. האם בדק (או בודק) משרד השיכון את הכ-
דאיות הכלכלית ואת היתרונות האקולוגיים שבשיטת
החימום האזורית, במטרה ליישמה בשכונות שייבנו
בעתיד? אם כן — מה העלו תוצאות הבדיקה?

4. אילו חוקים ותקנים בקשר לחימום אזורי עומ-
דים לרישות משרד השיכון?

שר-השיכון א. עופר:

1. בדרך כלל הפרטים נכונים ואף ידועים לנו.

2. בזמן תכנון שכונות חדשות בירושלים נבדקו
אפשרויות של חימום מרכזי שכונתי, אולם עקב חורף
קצר, יחסית, ולא רצוף וצפיפות בנייה לא גדולה
הוכחה השיטה כלא-כלכלית. משרד השיכון הגיע למס-
קנה שהשיטה הטובה ביותר בתנאי האיכלוס המעורב
זו שיטה אינדיבידואלית.

3. משרד השיכון יחד עם משרד הבריאות בדק
אספקטים אקולוגיים והגיע למסקנה ששיטת חימום על-
ידי מרכזיה לכל בית מותרת.

4. אין תקנים או חוקים כלפי תכנון חימום
אזורי. נוסף על כך פועלת כרגע ועדה לקביעת עק-
רונות לחימום דירות בירושלים והמסקנות של הוועדה
ינחו את משרד השיכון.

חוברת ט"ו, ישיבה קמ"א

— הצעת הממשלה להגדיל את מספר השופטים של בית-המשפט העליון (ישעיהו, אלוני); חוק שירות בטחון (תיקון מס' 11) (ישעיהו, נבון) —

ה. הצעת הממשלה להגדיל את מספר השופטים של בית-המשפט העליון

החוקה, חוק ומשפט. את מסקנות הוועדה יביא יושב-ראש הוועדה לפני הכנסת להחלטה, ללא דיון.

היתה בוועדה דעה נפרדת, יהיה בעל הדעה הנפרדת רשאי להגן על הצעתו בכנסת במסגרת של חמש דקות, ויושב-ראש הוועדה ישיב לו לפני ההצבעה.

בהתאם לכך אני מעמיד להצבעה להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את הצעת הממשלה שהכנסת תחליט להגדיל את מספר שופטי בית-המשפט העליון מעשרה לאחד-עשר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
האם אפשר להציע להגדיל את המספר לשלושה-עשר?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את הצעת הממשלה בדבר הגדלת מספר שופטי בית-המשפט העליון מעשרה לאחד-עשר נתקבלה.

ו. חוק שירות בטחון (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצרכים הגדלים והולכים עקב ההצטיידות החדשה והגידול הכמותי שחלו השנה בצב"ל.

נציג משרד הבטחון הודיע לוועדת החוץ והבטחון כי הקריאה לבדיקה החוזרת תהיה בהודעה אישית ולא בפירסום צו.

אין הסתייגויות ואבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, אבקש תשומת לבכם: חוק שירות הבטחון (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975, הוא בן סעיף אחד. אני מעמיד את הסעיף הזה להצבעה בקריאה שנייה.

ה צ ב ע

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר י. ישעיהו:

הסעיף אושר. עכשיו אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק שירות בטחון (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975, נתקבל.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, ב' בשבט תשל"ה, 19 בינואר 1975, קיבלתי הודעה מהממשלה לאמור: "מחליטים להציע לכנסת שתקבע בהחלטה כי מספר השופטים של בית-המשפט העליון יהיה אחד-עשר". זו החלטת הממשלה. פניתי לוועדת הכנסת וביקשתי שתקבע נוהל לדיון ולקבלת ההחלטה הזאת. בשבוע שעבר הביא יושב-ראש ועדת הכנסת את ההחלטה לפני הכנסת. כדי לרענן את זכרונכם אקרא אותה פעם נוספת:

"ההחלטה ועדת הכנסת מיום ט"ז בשבט תשל"ה, 28 בינואר 1975, בדבר הנוהל לגבי החלטת הכנסת על הגדלת מספר שופטי בית-המשפט העליון, בהתאם לסעיף 2 לחוק בתי-המשפט, תשי"ז—1957:

הוגשה הצעה לכנסת להגדלת מספר שופטי בית-המשפט העליון בהתאם לאמור בסעיף 2 לחוק בתי-המשפט, תשי"ז—1957, יעמיד יושב-ראש הכנסת להצבעה בכנסת את ההצעה לשם הפנייתה לוועדת החוץ, חוק ומשפט, ללא דיון.

לא קיבלה הכנסת את ההצעה — נפלה ההצעה; קיבלה הכנסת את ההצעה — תועבר לדיון בוועדת

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, על סדר-היום: חוק שירות בטחון (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

יצחק נבון (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתהליך אירגון כוח-אדם בצב"ל בעקבות מלחמת יום-הכיפורים החליטה מערכת הבטחון, למען חלוקה צודקת של נטל הגיוס, לקרוא לבדיקה רפואית חוזרת יוצאי-צבא אשר בבדיקות רפואיות קודמות פוטרו משירות.

לפני חודשים אחדים, ב-13 באוגוסט 1974, קיבלה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית תיקון מס' 10 לחוק שירות הבטחון, אשר הכשיר את התנאים החוקיים לקרוא לשירות בצב"ל, סדיר או מילואים, מי שנמנעו כשרים לשירות בבדיקה הרפואית החוזרת ומעולם לא שירתו בצבא.

הצעת החוק שלפנינו באה להוסיף סוג נוסף של נבדקים ומטרתה לאפשר, אחרי בדיקה רפואית חוזרת, לקרוא להמשך שירות בצב"ל — סדיר או מילואים — כל יוצאי-צבא אשר נפסל לשירות בשל סיבות רפואיות במהלך שירותו הצבאי ועקב שירות זה. סוג זה של אנשים מגיע לאלפים אחדים מתוכם אפשר יהיה, כך אנו מקווים, לשאוב כוח-אדם שיוכל לספק את

— חוק לשכת עורכי הדין (הוראת שעה) (ישעיהו, ורהפטיג); חוק הסעד (טיפול במפגרים) — (תיקון מס' 2) (ישעיהו, ורהפטיג) —

ז. חוק לשכת עורכי הדין (הוראת שעה), תשל"ה—1975 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

סבורה שצריך לתת את ההנחה הזאת לכל חייל שהיה במילואים, אם הפסיד על-ידי כך, אלא שיהיה הבדל: אם שירת 75 ימים — תהיה ההנחה גדולה יותר; אם שירת פחות מזה — תפחת ההנחה. אבל צריך לתת את האפשרות ללשכת עורכי-הדין לאשר להם את ההנחה.

כפי שביררתי, מספר החיילים המשוחררים שאיחרו להירשם כמתמחים בגלל שירותם הוא כ-100.

אני רוצה להפנות תשומת-לבכם לתיקון. בסעיף "התקופה הקובעת" חסרה המלה "תשל"ד". התקופה הקובעת — התקופה שבין יום ט' באלול תשל"ד לבין יום ט' בתשרי תשל"ה. אין הסתייגויות להצעת החוק.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד להצבעה שלושה סעיפים של החוק הזה, 1, 2 ו-3, שאין עליהם הסתייגויות. אחרי "יום ט' באלול" תיתוסף המלה "תשל"ד".

הצבעה

סעיפים 1, 2, 3 נתקבלו.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד את חוק לשכת עורכי-הדין (הוראת שעה), תשל"ה—1975, להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לשכת עורכי-הדין (הוראת שעה),

תשל"ה—1975, נתקבל.

ח. חוק הסעד (טיפול במפגרים) (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 **

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

למשפט וצריכים להישאר במעצר — מה לעשות בהם, ואיפה לשים אותם? האם להחזיק אותם בבתי-המאסר הרגילים או שצריך להתייחס אליהם באופן מיוחד, הן לטובתם והן לטובתם של אלה שצריכים לשבת אתם באותו מאסר?

הצעת החוק הזאת קובעת שעד כמה שאפשר צריך להחזיק את המפגרים במעצר נפרד, כל עוד הם נמצאים במעצר. אבל הישיבה במאסר צריכה להיות כזו שהם יוכלו להיות במוסדות מיוחדים, במעו-נות של מוסדות נעולים.

זאת הבעיה שהצעת החוק הזאת באה להסדיר. והיא איננה קלה. קיבלנו גם אינפורמציה על היקף הבעיה, ואני רוצה למסור את האינפורמציה הזאת כרקע לצורך בחוק הזה. קיבלנו אותה ממנהל השירות למפגר שבמשרד הסעד.

יש היום בארץ כ-7,500 מפגרים בשכלם; מהם

היו"ר י. ישעיהו:

אנחנו עוברים לחוק הבא: חוק לשכת עורכי-הדין (הוראת שעה), תשל"ה—1975 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר-הכנסת ורהפטיג.

זר ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, חוק לשכת עורכי-הדין (הוראת שעה), תשל"ה—1975, בא להשלים את הסדר הבעיות שנוצרו בעקבות מלחמת יום-הכיפורים. חוק זה בא להחיל על חייל משוחרר, לפי ההגדרה כמשמעותה בחוק שירות הבטחון, (תשי"ט—1959) (נוסח משולב), הגנה לגבי תקופת ההתמחות של עורכי-דין. יש חיילים שהפסידו את האפשרות להירשם כמתמחים בלשכת עורכי-הדין בזמן בגלל שירות המילואים של-הם או בגלל הארכת השירות הסדיר. הבחינות למתמחים בלשכת עורכי-הדין נערכות מפקידה לפקידה בתקופות מסוימות. הם נמצאים מפסידים בגלל השי-רות שקיימו.

הצעת החוק באה איפוא לתת אפשרות או להס-מיך את המועצה הארצית של לשכת עורכי-הדין, באישור שר המשפטים, לקבוע כללים איך לתת לאותם חיילים אשר שירתו בצבא הנחות, שלא יפסידו, או להחזיר להם חלק מאותו הפסד של זמן. בהשוואה לה-צעת החוק שהוגשה על-ידי הממשלה אנחנו הכנסנו תיקון אחד חשוב. לפי הצעת הממשלה החוק צריך היה לחול רק על חיילים משוחררים ששירתו לפחות 75 ימים בתקופה הקובעת, והתקופה הקובעת היא מט' באלול תשל"ד עד ט' בתשרי תשל"ה. הוועדה היתה

היו"ר י. ישעיהו:

אנחנו עוברים לחוק הבא: חוק הסעד (טיפול במפגרים) (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. רשות היבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

זר ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, הצעת חוק הסעד (טיפול במפגרים) באה לפתור לנו אחת הבע-יות הקשות. בין העבריינים יש, לצערנו, עבריינים מפגרים בשכלם. לאחר שנקבל את החוק, כך אני מקווה, בקריאה שנייה ושלישית, הרי נקבע שלגבי מפגרים בשכלם תהיה פרוצדורה משפטית כמו לגבי חולי-נפש mutatis motandis. אפשר יהיה שלא לה-עמידם לדין או להכיר בהם כמי שאינם בני-עונשין.

אבל הבעיה שבחוק הזה שאני מביא היא זו: מה לעשות לאחר מכן עם אותם מפגרים? אם נגז-שו וצריך לקיים מאסר או אם אינם יכולים לעמוד

* "דברי הכנסת", חוב' י', עמ' 953; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' ה', עמ' 404; נספחות.

העקרון השני: שצריך להחזיק אותו במעון נעול ולא בבית-סוהר. זהו העקרון. אבל כדי שנוכל לבצע זאת הכנסנו בהצעת החוק של הממשלה כמה שינויים. ואתעכב רק על שני שינויים שאני חושב לעקרוניים.

שינוי אחד — או בעצם תוספת, זה לא שינוי; הוא נתקבל בהסכמת משרד המשפטים — שתחולתו של החוק הזה לא תהיה מהיום, אלא תחולת החוק תהיה ביום כ"ב בתמוז תשל"ה — 1 ביולי 1975. וזה כדי לתת אפשרות להכין בינתיים מקומות מספר כמעון נעול. לפי האינפורמציה שקיבלנו ממשרד הסעד יש סיכוי שעד כ"ב בתמוז תשל"ה ייתוסף מוסד נעול ובו 40 מקומות, כך שזאת תוכל להיות תשובה חלקית לבעיות. יודעים אנו שעם קבלת החוק הזה לא יוכלו תיכף למחרת לפתור את הבעיה. זה יקח זמן. אבל עצם קבלת החוק היא מתן יורו למשרד הסעד ומש"רד האוצר להכין את המקומות כדי לפתור את הבעיה הכאובה הזאת.

שינוי שני שהכנסנו בהצעת החוק הוא תוספת של סעיף 19(ד). הסעיף הזה אומר שההסדר הזה, להוציא את העבריינים המפגר בשכלו מבית-הסוהר ולהכניסו למעון נעול, חל לא דווקא בשלב הטרומי, כשיש הוא עדיין נמצא במעצר או בשעה שנותנים את ההחלטה, את פסק-הדין, אלא גם לאחר שנשלח לבית-הסוהר. ייתכן שבשעה ששולחים אותו לבית-הסוהר עדיין לא ידוע כל כך, עדיין לא נקבע שהוא מפגר בשכלו. ייתכן שיתברר אחר כך שהוא היה מלכתחילה מפגר בשכלו. ייתכן שלא היה מקום אז, ולכן בית-המשפט שלח אותו, במקום למוסד נעול, לבית-סוהר. לכן הכנסנו את הסעיף שאפשר יהיה, בית-המשפט יהיה רשאי, לפי דרישה של כל אלה שמוסמכים לכך, להעביר את המפגר שנמצא במאסר למעון נעול גם לאחר שכבר הוכנס למאסר.

כל הפעולה הזאת תיעשה לפי הסדרים הקיימים על-ידי ועדת איבחון שהוסדרה בחוק המפגרים הקיים. כך שזה משתלב בחוקים הקיימים — חוק המפגרים וחוק לטיפול בחולי נפש. ואם החוק הזה יתקבל, במשך הזמן, לאחר שייבנו מקומות מתאימים כמעונות נעולים, אפשר יהיה לפתור את הבעיה הכאובה הזאת. יש הסתייגות אחת להצעת חוק זו, לסעיף 4.

הו"ר י. ישעיהו:

כן, ראיתי. חברי הכנסת, לסעיפים 1, 2 ו-3 אין הסתייגויות. נצביע עליהם.

הצבעה

סעיפים 1, 2 ו-3 נתקבלו.

הו"ר י. ישעיהו:

לסעיף 4 יש הסתייגות של חברי-הכנסת לבנבראון. הוא לא נמצא באולם. אני מעמיד את ההסתייגות להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת א. לבנבראון

לסעיף 4 לא נתקבל.

סעיף 4, בנוסח הוועדה, נתקבל.

3,850 נמצאים מסודרים במעונות-פנימיה ו-3,650 נמצאים במסגרות קהילתיות פתוחות. בין אותם מפגרים יש מדי שנה בשנה כ-150 עד 200 עבריינים. זאת אומרת: מפגרים בשכלם שעברו איזון עבירה, ובית-המשפט הורה להחזיקם במעצר עד לבירור משפטי או קבע להחזיק אותם במעון גם אחרי הבירור המשפטי. מה לעשות באותם 150—200 מפגרים — שנקרא להם "עבריינים", אף-על-פי שזה קשה, כי אם לא יישפטו כעבריינים ייתכן שההגדרה הזאת של "עבריינים" אינה נכונה, אבל בכל זאת הם נכשלו בעבירה? אלה מועברים מדי שנה בשנה על-ידי בתי-המשפט לאותה הרשות של השירות למפגרים. משתדלים לשקם אותם, וכעשרים מהם משתקמים מדי שנה בשנה ואף מתגייסים לצבא, ואף משרתים — אמנם בשירותים שר-ליים — אבל זה רק חלק, כ-10% עד 15% מהמספר. היתר צריכים להימצא במעון נעול.

אין אצלנו סטאטיסטיקה בכלל מה הוא מספר המפגרים בין העבריינים. לגבי מחקרים שנעשו בחוץ-לארץ בכמה מדינות המספר הזה נע. יש מרווח גדול; הוא נע בין 11% מפגרים מכלל העבריינים עד ל-20%, במקומות מסוימים, המוגדרים כמפגרים. מה הוא הא-חוז אצלנו?

לכשייכנסו שני החוקים שאני מביא היום לתוקף — מה הוא אחוז המפגרים בין העבריינים שיתברר אצלנו? זאת נדע רק אחרי מחקר ולאחר ששני החוקים ייכנסו לתוקף. בכל זאת גם היום, כפי שאמרת, יש 150 עד 200 מקרים כאלה מדי שנה בשנה. והביעה העיקרית היא זו: אם אמנם ייכנסו החוקים הללו לתוקף וייתכנסו לאותם עבריינים מפגרים בשכלם כמו שמתייחסים, בשינויים מתאימים, לחולי נפש, זאת אומרת שיצטרפו להחזיק אותם במעונות נעולים ולא בבית-סוהר — האם יש בשבילם מקום? כיום משרד הסעד עדיין לא מוכן להתמודד עם בעיה זו. לפי האינפורמציה שקיבלנו יש לו לפי שעה שניים-שלושה מקומות. מקום אחד הוא "נעורים" על-יד עין-ורד, תל-מונד, שם יש 432 מפגרים כיום, ביניהם עבריינים-מפגרים שמיועדים להם מקומות מיוחדים, ונבנה בית שישמש גם כמעון נעול ל-40—50 מקרים. מקום שני הולך ונבנה בכפר-נחמן, שם יהיו בעוד שלושה חודשים 40 מקומות. בכל אופן, בינתיים העבריינים המפגרים הללו נמצאים מעורבים בין האסירים בכל המקומות. בתל-מונד, המקום לעבריינים צעירים, נמצאים היום כ-80 מפגרים על כ-300 אסירים. הנטייה היא לזרוז ולהחיש את בניית המעונות הנעולים כדי שאפשר יהיה להוציא את העבריינים-המפגרים מבית-הסוהר ולהכניס אותם אליהם.

החוק הזה בא להסדיר את הפרוצדורה המשפטית הקשורה בכך. והוא קובע שני עקרונות:

העקרון האחד הוא שעד כמה שאפשר יש להחזיק עברייני כזה במעצר נפרד. "עד כמה שאפשר". הביטוי "עד כמה שאפשר" — מפני שיש להתחשב במציאות, שאין מקומות. ואם לא נאמר "עד כמה שאפשר" — הרי מה ייעשה בו אחר כך, אם נקבע לעבור קאטגורי שהוא צריך להיות במוסד נעול, כשאין דבר כזה? ייתכן איפוא שמוכרחים לשלוח אותו בינתיים לבית-מאסר.

— חוק הסעד (טיפול במפגרים) (תיקון מס' 2) (ישעיהו); חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 36) (ישעיהו, ורהפטיג); סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו; המצב בבתי המשפט (תשובת השר) (ישעיהו, צדוק) —

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק הסעד (טיפול במפגרים) (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975, נתקבל.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד להצבעה את הסעיפים 5 ו-6, שאין עליהם הסתייגויות.

ה צ ב ע ה

סעיפים 5 ו-6 נתקבלו.

ט. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 36), תשל"ה—1975 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ולקבוע שדינו של מי שהוא לקוי בכשרו השכלי באופן פרמאננטי, לגבי האחריות הפלילית שלו, יהיה כמו דינו של חולה נפש. הוא הדין לגבי העונש.

החוק הנדון בא לתקן את הליקוי הזה. אין הסתייגויות.

היו"ר י. ישעיהו :

בחוק סעיף אחד בלבד. אני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 36), תשל"ה—1975, נתקבל.

זרח ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, הצעת החוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 36), באה למלא היקוי שהיה בחקיקה שלנו — שלא היה הסדר לגבי עבריינים אשר מחמת ליקוי בכשרם השכלי אינם יכולים להיות אחראים לעבירה או אינם יכולים להיות בני-עונשין. בית-המשפט העליון, כשנקרא להחליט בני-עניין זה, הפנה תשומת-לבו של המחוקק כי בית-המשפט עומד חסר אונים מפני שבחקיקה שלנו אין ההסדר הנחוץ בעניין זה. יש הסדר לחולה נפש עבריין. חולה נפש עבריין איננו יכול להיות מורשע על ידי בית-המשפט ולכן לא יישפט או שאין הוא ברי-עונשין. היה צורך איפוא להשלים את החקיקה שלנו

י. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו; המצב בבתי המשפט **

1. תשובת השר

ארשה לעצמי רק הערה כללית אחת והיא, שצדק איטי איננו טוב, אבל אי-צדק מהיר הוא גרוע ממנו והדרך הנכונה להתגבר על הגל הגואה של מספר המשפטים האזרחיים והפליליים, תוך שמירה על אי-תלות השופטים וקיום כללי הצדק, היא לא דרך ההסתערות החד-פעמית אלא הדרך של שיפור מתמיד ורב-מסלולי.

אנחנו נקטנו צעדים בשלושה מישורים: בתחום החקיקה, בתחום סדרי הדין ובתחום המינהל.

אשר לחקיקה: אנחנו עושים, יחד עם ועדת החוקה, חוק ומשפט, כל מאמץ כדי להחיש את חקיקתו של חוק פיצויים לגפגפי תאוות דרכים. כשיחקל החוק הזה תהיה בו תרומה נכבדה לעבודת בתי-המשפט בכך שתיחסך מבתי-המשפט המחוזיים ההתדיינות על השאלה האם בתביעה פלונית לפיצויים על פגיעה

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, במלאי הנושאים לסדר-היום של הכנסת יש לנו, בין השאר, סיכום הדיון על סקירת שר המשפטים על פעולות משרד המשפטים, וכן המצב בבתי-המשפט — הצעה מטעם חברי-הכנסת יורם אירדור וחברי-הכנסת ארי אנקוריון. שר המשפטים יסכם את הדיון. בבקשה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון שאני בא לסכם היום נערך ב-5 באוגוסט 1974.

בקרוב, בעתיד הלא-רחוק, צפוי לנו דיון שנתי על פעולות משרד המשפטים ולכן אסתפק היום באיזו כור הצעדים שנקטנו ושיש בדעתנו לנקוט לשיפור עבודת בתי-המשפט ולהחשת ההליך השיפוטי.

* "דברי הכנסת", חוב' ה', עמ' 404; נספחות.

** "דברי הכנסת", מושב ראשון, עמ' 2591.

אנו עושים יחד עם לשכת עורכי-הדין מאמצים כדי להפעיל את מוסד הבוררות באמצעות חברת נא"מנות שלשכת עורכי-הדין הקימה. המוסד הזה איננו מפותח אצלנו דיין. הציבור בישראל איננו נזקק במי-דה מספקת לבוררות ליישוב סיכסוכים. אנו חושבים שאם במסגרת וביזומה של לשכת עורכי-הדין ניתן יהיה להקים מוסד של בוררות בעל מעמד ומוניטין בציבור, שיודקק לו, כמובן, רק אלה שיהיו צריכים להודקק לו, יגדל מספר הנזקקים ויוקל העומס מעל בתי-המשפט.

בתחום המינהלי אני עומד לפרסם בקרוב סידרה של סדרי מינהל בבתי-המשפט, תוך שימוש בסמכות הנתונה לשר המשפטים לפי סעיף 14 לחוק השופטים. אנו עשינו סידורים עם אכ"א בצה"ל כדי לאפשר לחי"ל, המוזמן כעד או כצד לבית-המשפט, להשתחרר ככל האפשר תוך כדי שירותו. אנו נמצאים במגע מתמיד עם המשטרה כדי להגביר את קצב הביצוע של פקודת מאסר על אי-תשלום חוב, אם כי אני מודה שבעוד שבעינין זה נתונה עדיפות לביצוע פסקי-דין לתשלום מזונות — בתחום זה של אכיפת פסקי-דין לתשלום מזונות המצב מניח את הדעת למדי — הרי שבכל התחומים האחרים קיים פיגור ניכר שמקורו בחוסר כוח-אדם במשטרה למטרות אלה.

אנו עושים פעולות להרחבת היקף המבנים העומדים לרשות בתי-המשפט. בתל-אביב סיכמנו עקרונות עם ראש עיריית תל-אביב על העברת בית-המשפט המ-חוזי מהיכל המשפט למקום אחר, דבר שיאפשר הרח-בתו של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב. סיכמנו עק-רונות עם ראש עיריית בת-ים על העמדת המקומות ב-בית-המשפט בבת-ים ושהיו תפוסים עד כה, לרשות בית-המשפט — דבר שיאפשר את הרחבתו של בית-המשפט בבת-ים וקיום שופטים מכל הסוגים בבית-המשפט הזה. בחיפה אנו מכשירים כעשרים חדרים, בבניין ש-קודם היה מלון "וייס", ועומדים להעביר משם את המ-ערך המינהלי של בית-המשפט, כדי להחזיק בבניין הקיים אולי משפט נוספים ולשכות נוספות של שופ-טים.

ככל אזורי ישראל וככל משרדי הממשלה גם מ-שר המשפטים נתון במסגרת של תקציב מצומצם, אשר לשנה הבאה יאפשר לנו בקושי לקיים את השירות בהי-קף הקיים, ומעט מעט מאוד הרחבה. הדברים העי-קריים שאני יכול להציע הם: שאנו עומדים בפני הע-לאת ההוצאה לפועל בתל-אביב על מחשב. נושא זה נמצא עכשיו בשלב הסופי של התיכנון, ובקרוב ת-חל ההעלאה הנסיונית לצורך הרצה. אנו נגיע בשנה הבאה למצב שלרשותו של כל שופט בבית-המשפט המ-חוזי שירצה בכך יועמד רשמקול לרישום הפרוטוקול, כדי להחיש את ההליך של ההתדיינות.

לבסוף, אני רוצה לציין שמאז הדיון שנערך כאן נתמנו על-ידי נשיא המדינה, בהמלצת הוועדה למינוי שופטים, שבעה-עשר שופטים נוספים והם: שני שופ-טים מחוזיים, שנים-עשר שופטים בבית-משפט השלום ושופט תעבורה אחד. בעתיד הקרוב יתמנו שופטים נ-וספים והם: חמישה שופטים בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, מהם שלושה שופטים למקומות נוספים בתקן של בית-המשפט המחוזי שאני יצרתי בזמן האחרון, על יסוד הסדר שיאפשר לבית-המשפט המחוזי הקצאת

בתאונות דרכים היתה רשלנות או לא היתה רשלנות, האם היתה רשלנות תורמת או לא היתה רשלנות תורמת, והדיון בתביעות האלה על בסיס האחריות האבסולוטית של הפוגע תצומצם לקביעת שיעור הפי-צויים בלבד.

בתחום פסיקת הריבית עשינו שינוי דברים: שיעור הריבית המקסימאלי בבית-משפט יכול לפסוק הועלה, על-פי צו של שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת, מ-15% ל-22%. לפני ועדת החוקה, חוק ומש-פט נמצאת הצעת חוק אשר תאפשר לבית-המשפט לפ-סוק ריבית לא רק מיום הגשת התביעה אלא גם ממועד מוקדם יותר, מהמועד שבו נוצרת עילת התביעה.

לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט נמצאת הצעה להג-דלת הסמכות של בית-משפט השלום לעניינים אז-רחיים ל-50,000 לירות. חשיבותה של ההצעה היא גם חלוקה יותר נכונה של עומס העבודה של בתי-המש-פט לדרגותיהם וגם צעד חשוב בשירות לציבור בכך שלתביעות בין 10,000 לירות ל-50,000 לירות הוא יכול לפנות, לא כפי שהמצב כיום, רק לחמישה בתי-המשפט המחוזיים בחמש הערים הגדולות, אלא לעש-רים ושישה בתי-משפט שלום ברחבי הארץ.

אנחנו עומדים להגיש בקרוב הצעת חוק של בתי-משפט לתביעות קטנות, שבאה לתת תרופה אפקטיבית לתובעים סכומים קטנים, שהיום אינם יכולים לממש את זכותם בגלל ההוצאות הכרוכות בהתדיינות בהלי-כים הרגילים.

אנחנו עומדים להגיש הצעת חוק אשר תאפשר העסקת שופטים בגימלאות כיושבי-ראש בוועדות מעי-ן שיפוטיות ועל-ידי זה נקל את העומס הרובץ על שופ-טים המהנים כשופטים.

אנו דנים באפשרות שבעניינים אזרחיים מסויימים יוכל עירעור על פסקי-דין של בית-משפט שלום לפני בית-משפט מחוזי להתברר בפני שופט אחד.

אשר לסדרי הדין: אני יכול לציין שלושה דברים עיקריים: ועדה בראשותו של השופט ציינו עומדת כל הזמן על מדוכת סדר הדין האזרחי ומציעה מדי פעם בפעם הצעות ואנחנו מתקנים אותן. אחרי דיון במשרד המשפטים, בצורה של תיקונים בתקנות הק-יימות לשיפור ההליכים.

במקביל לכך אנו מעבדים במשרד המשפטים הצ-עת תקנות סדרי דין, שתהיה בהן משום רפורמה מרחיקת-לכת יותר של סדר הדין האזרחי. אני יכול לומר שאני ניגש בוהירות רבה מאוד לכל הצעה לתקן את סדר הדין הפלילי, מפני שכל הצעה כזו צריכה להיבחן בקפדנות מבחינת השלכותיה על זכות הפרט הנאשם במשפט פלילי. אבל כאשר מדובר בסדר הדין האזרחי המהירות של הדין והפסק היא גורם חשוב מאין כמוהו, ואני מקווה שאחרי שה-הצעה הזאת תעובד ותעבור את ההליך הרגיל של התייעצות עם גורמים שונים שאתם צריך להתייעץ, נוכל להתקין תקנות סדר דין אזרחי חדשות שעיקרן יהיה, הייתי אומר, תפיסת ה"קצין" של כל אחד מה-צדדים בצורה הרבה יותר רחבה, בצורה הרבה יותר גלויה, ובליווי מסמכים ועדויות — יותר מאשר הדבר נעשה עכשיו — ואולי מתן תפקיד יותר אקטיבי לשו-פט בבירור המשפט האזרחי.

— סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו; המצב בבתי המשפט (תשובת השר) (צדוק); (סיכום הדיון) (ישעיהו), אנקוריון, זיאד; חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ישעיהו) —

לקראת החלטה על הגדלת מספר שופטי בית-המשפט העליון, והעמדתו על אחד-עשר שופטים.

אלו הן הפעולות שנקטו ושיש בדעתנו לנקוט בע-תיד הקרוב. על כל ההיקף של עבודת משרד המשפטים נוכל לתת את הדעת בהודמנות קרובה, כאשר נקיים את הדיון על המשרד.

שופטים מספר מבית-המשפט למלאכת חיסול פיגורים, במקביל לעבודת בית-המשפט על התיקים השוטפים. אנו עומדים לפני מינוי שופטים נוספים והם: שמונה שופ-טים בבית-משפט השלום, שני שופטי תעבורה, שופט אחד בבית-הדין הארצי לעבודה ושופט אחד בבית-הדין האזורי לעבודה.

כפי שאתם יודעים, הכנסת התחילה היום בהליך

2. סיכום הדיון

ללא הבדל לאום ודת בכל התחומים, ובכלל זה בתחום האזרחות; כן קוראת הכנסת למשרד המשפטים להגיש הצעות חוק המבטיחות את זכויות הפליטים הנוכחים בישראל והמבטלות את התקנות הנוגעות להפקעת הא-דמות.

(4) הכנסת קוראת למשרד המשפטים להגיש תוך תקופה של שלושה חודשים הצעות חוק לביטול החו-קים: א. חוק לצינון שבתות; ב. חוק בתי-דין לע-בודה.

(5) הכנסת קוראת למשרד המשפטים להגיש תוך שלושה חודשים הצעות חוק המבטיחות שוויון זכויות מלא לאשה והנהגת נישואין אזרחיים.

היו"ר י. ישעיהו:

יש לי ספק אם אפשר להגיש הצעת סיכום לביטול חוקים. נצטרך לעיין בסוגיה זו. יש דרך של חקיקה לשינוי חוקים. והצעה דרך-אגב לבטל חוקים אינה נר-אית לי נכונה.

אני מעמיד להצבעה הצעת הסיכום של סיעת רק"ח שהובאה על-ידי חבר-הכנסת זיאד.

ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת ת. זיאד לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד להצבעה הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת אנקוריון.

ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת א. אנקוריון נתקבלה.

יא. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי

צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ה—1974 *

(קריאה ראשונה)

הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ה—1974 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

היו"ר י. ישעיהו:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא

חוברת ט"ז, ישיבה קמ"א

— חוק לתיקון תקנות שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (צדוק, ישעיהו, ארידור) —

הצטרף לדעתנו בנושא זה; ועם זאת מצטער ששר המשפטים לא הצליח, בזמן שעמד לרשותו, לגלות לכנסת שהיזמה להצעה זו באה מטעם סיעת הליכוד. ולפיכך אני עושה זאת במקומו.

אנו הגשנו הסתייגות בנושא זה פעמים מספר. לאחרונה הגשנו הסתייגות בנושא זה ב־15 בפברואר 1974. ההסתייגות שלנו היתה מרחיקת-לכת והוצע בה להחיל את הדין הישראלי באותה צורה לא רק על אלה הרשומים במרשם האוכלוסין בישראל. הצענו שבית-הדין הישראלי יהיה מוסמך לדון לפי הדין הישראלי כל אדם שנמצא בישראל על מחדליו או מעשיו באזור. במפורש הדגשנו את האבסורד בכך, שכאשר גר אדם באחד השטחים המשוחררים לא חל עליו הדין הישראלי. אמרנו אז:

"יכול להיות שסיעת המיעוט הגדול בכנסת מעדיפה לדון לפי הדין של חוסין ולא לפי הדין הישראלי. יכול להיות מצב כזה. אבל אנחנו מציעים לבטל את המצב הזה. לא ייתכן שאדם יכול להיות תושב בקריית-ארבע, יכול להיות תושב חברון, וכאשר הוא עובר עבירה צריך לבדוק את תחולת חוקי הדין הישראלי עליו לפי מקום מושבו. או שהדין הוא טוב כדי לדון לפיו או שאיננו טוב. אבל מדוע זה חייב להיות לפי מקום המגורים של הנאשם או החשוד? אותו אדם שבא מירושלים, נניח, להתישב בקריית-ארבע, מדוע אותו אדם צריך עליידי כך לאבד את הזכות — וזהו זכות — להיות נדון לפי הדין של מדינת ישראל? איך יכול להיות מצב, אדוני היושב-ראש ואדוני יושב-ראש ועדת החוקה, שיש יהודי הגר בקריית-ארבע והוא לא יישפט לפי הדין של מדינת ישראל?"

ובכן, העלינו פעמים אחדות הצעה זו וצירפנו לה הסתייגות, אולם הרוב הקואליציוני דחה את ההצעה. אני שמח היום לברך את שר המשפטים ואת הרוב הקואליציוני על כך שאמנם באיחור של שנים מספר הצטרפו בנושא זה לדעתנו. אמנם לא צעדו את כל הדרך, כפי שהצענו, אבל אני מקווה שבעקבות צעד ראשון יבוא צעד שני. לפיכך, אדוני היושב-ראש, אני מברך על הצעת חוק זו, אולם חושב שצריך להשלימה.

יש טעם רב בכך שיחול הדין הישראלי על אדם תושב השטחים כשהוא נשפט בישראל. זו עדיין איננה החלטת הדין הישראלי על השטחים עצמם, אבל זהו צעד קדימה. אינני רואה שום סיבה להבדיל בנושא זה, מבחינת סמכות בתי-המשפט בישראל, בין תושב השטחים הרשום במרשם האוכלוסין ובין תושב השטחים שאיננו רשום במרשם האוכלוסין. הסתייגותנו המקורית באמת היתה רחבה וכללה גם את אלה וגם את אלה. הרי יכול להיות מצב שיש תאונת דרכים ובה מעורבים שני אנשים — אחד מהם תושב השטחים הרשום במרשם האוכלוסין בישראל והשני תושב השטחים שאיננו רשום. רוצים להביא את שניהם לדין פלילי, אולם אז יהיה מצב כזה שאת התושב הרשום במרשם האוכלוסין אפשר יהיה להעמיד לדין פלילי בפני בית-דין ישראלי ואת האדם השני, שגם הוא מעורב בתאונה אולם איננו רשום במרשם האוכלוסין, אי-אפשר יהיה להביא לדין פלילי לפי דין ישראל לפני אותו בית-משפט.

מבחינה משפטית זה מצב בהחלט לא בריא ומי שא-מר אלק, חייב לומר גם בית, מי שאמר כי המצב הזה

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זמן קצר אחרי גמר מלחמת ששת-הימים הותקנו תקנות-שעת-חירום שמטרתן היתה להסדיר, בין השאר, את השיפוט בפלילים בעבירות שנעברו בשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל. תקנות אלה קבעו אבחנה בין תושבי השטחים ובין אנשי אחרים — תושבי ישראל ותיירים. באשר לראשונים נקבע הכלל שהמוחקק הישראלי לא יתערב בעניינם, ולכן אלה מובאים לדין על עבירות שביצעו נגד דיני המקום — אם לפני בתי-המשפט המקומיים ואם לפני בתי-המשפט הצבאיים שהוקמו על-ידי הממשל הצבאי. באשר לתושבי ישראל ותיירים שעברו בשטחים עבירות כאלה, גם לגביהם עומדת בעינה הסמכות להביא אותם לדין לפני בתי-המשפט המקומיים, כגון בית-משפט השלום בבית-לחם או בעזה, או לפני בתי-המשפט הצבאיים של הממשל הצבאי; אך בנוסף על כך נקבע שאם העבירה היא מעשה או מחדל שהיו נעשים עליהם בישראל אילו בוצעו שם, אפשר להביא את העברין לדין גם לפני בתי-המשפט בישראל, והוא ידון בעניניו לפי המשפט שחל על העבירה בישראל ולא לפי דיני המקום שבו בוצעה העבירה.

הכנסת האריכה את תקפן של תקנות-שעת-חירום אלה, בשינויים מסויימים, ולאחרונה עד יום 31 בדצמבר 1975.

הכלל שתושב השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל לא יישפט אלא על-ידי בתי-המשפט המקומיים או על-ידי בתי-המשפט הצבאיים חל ללא כל אבחנה אם הנאשם הוא תושב עזר מלפני מלחמת ששת-הימים או אם העתיק את מקום מגוריו מישראל לשטחים אחרי שצה"ל התחיל להחזיק בהם. אמנם, כאמור, בתי-המשפט הצבאיים שהקים הממשל הצבאי מוסמכים לשפוט את מי שהיה לתושב השטחים אחרי מלחמת ששת-הימים והיה קודם תושב ישראל, אך בתי-המשפט האלה נועדו בעיקרם לשפוט בעבירות בעלות אופי בטחוני. כדי לשחרר את בתי-המשפט הצבאיים מהצורך לדון בעבירות שיגרתיות, כגון עבירות חנועה, מקרי תקיפה, תיכנון ובנייה ורישוי עסקים, מוצע שתושבי השטחים, שהיו קודם תושבי ישראל והם רשומים במרשם האוכלוסין בישראל, יוכלו בתי-המשפט בישראל לשפוט אותם כפי שהם מוסמכים לשפוט תושבי ישראל.

אבקש להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוק והבטחון.

היו"ר י. ישעיהו:

נרשמו חברי כנסת אחדים לדיון בהצעת חוק זו. הדיון יהיה אישי, ואני מבקש להסתפק בגבולות של עשר דקות. מי שלא ינצל כל עשר הדקות, תבוא עליו הברכה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת ארידור, ואחריו לחברי-הכנסת מאיר כהן.

יורם ארידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר המשפטים בה"גישו את הצעת החוק לכנסת צעד צעד קדימה בדרך שהצענו לו לצעוד בה במשך שנים רבות. לא אחת הציגה סיעת הליכוד לבטל את ההוראה המשונה שלפיה אורח ישראלי הבא לגור בשטחים המשוחררים, לא יחול עליו הדין הישראלי. אני שמח מאוד ששר המשפטים

— חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבריות ועזרה משפטית) (ארידור, צדוק, ישעיהו, הלוי) —

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

לא בתנועת ראש אלא בפה מלא אני מסכים שהצעת חוק זו תועבר לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר כהן, ואחריו לחבר-הכנסת הלוי. הואיל וחבר-הכנסת מאיר כהן איננו רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלוי, ואחריו לחבר-הכנסת לין.

בנימין הלוי (הליכוד) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני רואה את קדמות בניסוח של הצעת החוק המוגשת היום בכך שהוא מרחיב את סמכות בתי-המשפט הישראליים על תושבים קבועים של מקומות כגון קריית-ארבע, פתחת-רפיה, בקעת-הירדן ורמת-הגולן. אולם בנוגע לניסוח המשפטי יש לי אי אלו פירויות, השגות. כבר לגבי התקנות הקודמות, כפי שהן קיימות, התפלאתי תמיד על הביטוי "אדם שנמצא בישראל". גם עכשיו נשארו מלים אלו, אלא שהמושג הורחב גם על אדם שאיננו נמצא בישראל אולם רשום במרשם האוכלוסין, כלומר הוא תושב קבוע, רשום, על מדינת ישראל; גם אם איננו נמצא בישראל, חלה עליו סמכות בתי-המשפט הישראליים. אולם הפירכה בנוגע לאדם "שנמצא בישראל" בעינה עומדת. ראשית, המלה "שנמצא" היא בעברית לשון עבר, בהבדל מהמלה "הנמצא" שהיא לשון הווה.

מה המבחן? אם בעת העבירה נמצא אדם בישראל — זה כנראה לא יכול להיות, כי פה מבדילים בין יש-ראל ובין השטחים הנקראים פה "מוחזקים" ואשר אנו קוראים להם "משוחררים". אם בשעת המעשה או המחל דל היה האדם באופן פסי ב"שטחים", הרי הוא לא נמצא בישראל במובן הטכני, כלומר הקו הירוק פלוס ירושלים המזרחית. זאת אומרת שבשעת מעשה הוא נמצא מחוץ לישראל במובן הסעיף הזה ואז לא היה צריך לכתוב "שנמצא" אלא "הנמצא". כלומר, הנמצא ביש-ראל בשעת המשפט.

אולם גם על זה התפלאתי תמיד ועדיין אני מתפלל. מה באמת החשיבות בכך שאדם נמצא בשעת המשפט במקום כלשהו? הרי יכול להיות שבשעת המשפט הוא נסע לחוץ-לארץ ואינו נמצא בישראל. האם אז אין סמכות? אם כן, קיימת אפשרות שישראל, תושב תל-אביב, יבצע עבירה פלילית כלשהי בתוך ארץ-ישראל שמחוץ לקו הירוק ואז לפי חוק זה אפשר להעמידו למשפט בתל-אביב, אם הוא גר שם, אבל הוא הרי איננו נמצא בתל-אביב או בישראל כי נסע ואז לפי ניסוח זה, הישן, אי-אפשר היה להעמידו למשפט בישראל. עכשיו יש אלטרנטיבה שנייה — "או הרישום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין". במאמר מוסגר ברצוני לומר כאן שהעבירה יכולה להיות גם עבירה חמורה ולא דווקא עבירה קלה כפי שנכתב בדברי ההסבר, כאלו הכוונה בעיקר לעבירות הנזכרות בקריית-החיים, עבירות הקשורות בתיכנון ובנייה ורישוי עסקים. גם רצח יכול לבוא בגדר הסעיף הזה.

אשר לאלטרנטיבה השנייה, היא באה לתקן את המעוות בניסוח הישן, שההימצאות הפיסית היא הקריבית. לפי דעתי צריך בכלל להוציא את כל ההימצאות הפיסיות הזאת. אינני יודע אם התיקון הטוב ביותר הוא להוציא לגמרי את המלים "שנמצא בישראל" ולומר

אינו בריא מבחינה משפטית לגבי מי שרשום במרשם האוכלוסין חייב להבין שאין זה בריא גם לגבי מי שלא רשום. הרי אי-אפשר לפצל את הדין בצורה כזאת לגבי אנשים הגרים יחד, שהדין יחול על אחד מהם ולא יחול על השני. והרי יכול להיות מדובר באותה תאונה, אותו מאורע, אותו נושא, אותן עובדות. כיצד יחולו על אותו עניין שני דינים שונים? מובן שצועדים עכשיו בתיקון זה צעד אחד קדימה, אבל עדיין נשארת הסתירה שהצעת עליה.

זה מבחינה משפטית. אשר לבחינה הפוליטית, נראה לי שיש מקום, כצעד להרחבת תחולת הדין הישראלי על כל השטחים המשוחררים, לצעוד לפחות עוד צעד אחד קדימה, שביית-משפט ישראלי יוכל לדון מי שנמצא ביש-ראל על עבירה שביצע אפילו בשטחים המשוחררים במקרה שהיא עבירה לפי דין ישראל. אין שום סיבה שביית-משפט ישראלי לא יוסמך יותר, ללא כל אבחנה ברישום האדם במרשם האוכלוסין בישראל. קשה לי להבין בכלל מדוע לגבי אנשים הנמצאים בישראל תחול הבדלה משפטית לפי השאלה של רישום במרשם האוכלוסין, שלא צריך להיות קשור בהקניית סמכות או אי-הקניית סמכות לבית-המשפט.

עמדתנו העקרונית היא שצריך להחיל את הדין הישראלי על השטחים. אין שום סיבה להגביל או לעכב את זה. אבל בלי קשר לעמדה העקרונית צריך לצעוד קדימה בנושא הזה. נכון, שר המשפטים צעד צעד אחד קדימה בדרך זו. אנו מסכימים לכך שהצעה זו תורחב ובוועדה נציע אמנם להרחיבה יותר על-מנת שיהיה ברור לכל הדעות שחברון איננה גלות ושהדינים הישראליים חלים לא רק על תושבי קריית-ארבע אלא גם על כל תושבי חברון ועל חברון עצמה. לא יחול שם הדין של חוסין. כל צעד לצימצום תחולתו של הדין של חוסין או להרחבת תחולת הדין הישראלי תבוא עליו בריב.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שההצעה תועבר לדין לא לוועדת החוק והבטחון אלא לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אם אני יכול לפרש את תנועת ראשו של שר המשפטים, אני מבין שהוא מסכים לכך.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

מסוכן מאוד לפרש תנועות ראש.

יורם ארידור (הליכוד) :

אם כן, אבקש לשמוע את דעתו של השר בעניין זה. הצעת חוק זו. נדונה תמיד בוועדת החוקה, חוק ומשפט. הבעיה איננה בעיה של מדיניות חוץ של המדינה ולא של מדיניות בטחון של המדינה. זוהי בעיה של תחולה משפטית של חוקי המדינה. יכולות להיות על זה דעות שונות, אבל אין כל סיבה שכאשר חוק מסוים נדון במשך שנים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, דווקא את התיקון הזה להעביר לוועדת החוק והבטחון. כפי שלא היה זה שר הבטחון שהגיש את הצעת חוק זו, אלא שר המשפטים, כך הייתי מציע שההצעה תועבר לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט ושם אני מקווה שנעשה ככל יכלתנו להרחיבה. אם לא נצלילה, נגיש הסתייגויות. ייתכן שההסתייגויות יתדיחנה, אבל יש גם תקווה שבעבור שנה או שנתיים יילכו בעקבותיה שר המשפטים והקריבית, כפי שנעשה הדבר היום.

חוברת ט"ז, ישיבה קמ"א

— חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (הלוי, ישעיהו, לין) —

המוגדרים בלשון החוק כ"שטחים מוחזקים", יתחמקו משיפוט כאשר הם עוברים עבירות. כמו כן אין זה רצוי שבתי-המשפט הצבאיים ידונו בנושאים שאין להם זיקה בטווחית ואני מבין, כפי שנאמר בדברי ההסבר, שהכוונה לעבירות קלות כגון עבירות תח"ב, תעבורה וכן הלאה. שלישית, ייתכן שבעקבות ריבוי עבירות התעבורה של אנשים הנמצאים בשטחים הנקראים "מוחזקים" בא החוק להקל על-ידי קביעה שלא יהיה צורך לשפוט אותם בבית-משפט צבאי.

יכול להיות שזה נראה מאוד הגיוני להכניס ת"י קון זה, ואני חושב בהחלט שיש בזה התקדמות רבה. חבר-הכנסת ארידור הקדים אותי ואני מסכים לד"ר. אולם, כפי שאמר זאת חבר-הכנסת ארידור, הרי יש, למעשה, דבר הרבה יותר טבעי כדי למנוע את כל הקונפליקט הזה וכדי למנוע, למעשה, שתיים או שלוש מערכות שיפוט בשטחי ארץ-ישראל גם אחרי קבלת החוק הזה. כוונתי להחלת חוקי הריבונות היש-ראלית בשטחים המשוחררים המוגדרים בלשון החוק כ"שטחים מוחזקים". ואלה שלוש מערכות השיפוט שיהיו בשטחים המשוחררים גם לאחר קבלת חוק זה: המערכת הראשונה היא מערכת שיפוט ירדנית לת"י שבים שאינם ישראליים; השנייה היא מערכת שיפוט לישראלים תושבי השטחים המשוחררים, הנקראים בלשון החוק "שטחים מוחזקים"; הרשומים במרשם התושבים, וכמובן, אינם ירדנים; מערכת השיפוט השלישית היא מערכת השיפוט הצבאי. ובכן גם לא-חר קבלת החוק הזה יהיו שלוש מערכות שיפוט בשטחים שהם בשלטון של מדינת ישראל.

אני רואה את התופעה הזאת כתופעה בלתי-טבעית ואני חושב שאדוני שר המשפטים הציע לנו הצעת חוק שהיא, כשלעצמה, יש בה התקדמות לקראת אותן הצעות שהצענו בשעתן, אך צריך שיהיה ברור כי הצעה זו אינה פותרת את הבעיה כולה ומשאירה הרבה בעיות סבוכות.

אביא דוגמאות מספר. ראשית — ועל כך דיבר חבר-הכנסת הלוי — מה דינם של שני אנשים שהי אחד מהם הוא תושב חברון והוא ירדני לפי מוצאו וכמובן, אינו רשום במרשם התושבים בישראל, ואילו האחר הוא תושב אחד הישובים בהיאחזויות על-יד חברון או במקום אחר והוא רשום במרשם האוכלוסין? שניהם עברו עבירה קשה ולא רק עבירה של תעבורה. מי יקבע למעשה את הגזירות של השפיט? אומר לנו חבר-הכנסת הלוי כי, למשל, במקרה של פשע חמור כמו רצח קובע החוק הירדני דין מוות כעונש חובה. בישראל קובע החוק מאסר עולם כעונש חובה. כמובן, הפרקטיקה היתה צריכה לקבוע אם היא תובעת עונש מוות או לא, ועל-ידי כך תהיה איזו אחידות, אלא שכאן יש שוב בעיה סבוכה. בישראל, לא בשטחים המשוחררים, התביעה מוגשת על-ידי שני גורמים: על-ידי המשטרה או על-ידי הפרקליטות. בשטחים המשוחררים מוגשת התביעה על-ידי המשל הצבאי. אם כך, יכולים אנו לומר, לכאורה, שהמשל הצבאי מראש לא ידרוש עונש מוות במקרה של עבירה ששותפים בה תושב ישראלי ותושב לא ישראלי. אבל מי יתקע זאת לידינו? לכאורה הכל מובן, אבל מעשית יכולים אנו להיות עדים לחופעה של איפה ואיפה, ולא רק במקרה הקיצוני שהנאטי

פשוט: "בית-המשפט בישראל מוסמך לדון לפי הדין הישראלי אדם הרשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרי-שם האוכלוסין, תשכ"ה—1965, על מעשה שעשה מחוץ לישראל". נדמה לי שמוטב להוציא את המלים האלה. על כל פנים ודאי הגיעה השעה להפוך את לשון העבר ללשון הווה, ואולי יש למחוק בכלל את המלים הללו, כי לא ההמצאות הפיסית קובעת אלא הרישום שלו נותן את הסמכות, ואין זה חשוב אם הוא נמצא באופן פיסית בישראל או אינו נמצא באופן פיסית בישראל. אבל, כמור-בן, כוונת החוק היתה שאינו גר בתל-אביב אלא הוא גר בקריית-ארבע או ברמת-הגולן וגם אז הוא רשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין, ודי בכך.

אשר ליוצא מן הכלל, התיקון של תקנת-משנה (ג), נאמר בסעיף קטן (2) להצעת החוק: "תקנה זו אינה חלה על, מי שבשעת המעשה או המחל היה תושב של אחד האזורים ולא היה רשום במרשם האוכלוסין כאמור בתקנת-משנה (א)". כאן יש שוב איזה עירובוב ואיננו יודעים מה המועד הקובע. בסעיף קטן (2) הכל כתוב בלשון עבר, כלומר, הסמכות לשפוט נקבעת באופן ברור לפי מבחן שחל בשעת העבירה. אם היה באותה שעה תושב של אחד האזורים ובשעת המעשה לא היה רשום במרשם האוכלוסין, אין סמכות לבית-המשפט הישראלי. בסעיף קטן (ג) זה ברור. בסעיף קטן (א) זה אינו ברור. "הרשום" זו לשון הווה; "שנמצא" זו לשון עבר. יש כאן עירובוביה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט תצטרך לקבוע באופן חד-משמעי מה המועד למבחן של הסמכות. בדרך כלל אנו גורסים שסמכות נקבעת לא לפי שעת מעשה אלא לפי שעת הדיון, כי סמכות היא עניין דינמי ולא מהותי. המחוקק הוא, כמובן, ריבוני ויכול להחליט אחרת, אבל אסור לו להשאיר את הדברים מעורפלים, כי אז יאמר בית-המשפט: בכוונת המחוקק ודאי היה לתת לנו סמכות, אבל אין לנו סמכות כי הלשון אינה ברורה או יש בה משום סתירה.

הייתי רוצה לברר גם מדוע דברי ההסבר מצמצמים את הכוונה בעיקר "לעבירות תנועה, מקרי תקיפה, עבירות הקשורות בתיכונן ובנייה ורישוי עסקים". המשפט הזה אינו נראה לי תואם את החוק עצמו. אם הכוונה היתה שיש סמכות מקבילה לבתי-המשפט הצבאיים הפועלים בשטחים, ועד היום המצב הבלתי-משבי-ערצון, שחוק זה בא לתקן אותו, היה שתושבי ישראל היו צריכים להישפט בבתי-משפט צבאיים על עבירות שלפי טיבן אינן עבירות צבאיות בכלל אלא עבירות אזרחיות, עבירות פליליות במובן הרגיל — השאלה היא: מדוע יזוף, גניבה, שוד ורצח בשטחים שבוצעו על-ידי ישראליים לא יישפטו על-ידי בתי-משפט ישראליים? התשובה לשאלה זו היא: כן. כך אני מפרש את הצעת התיקון. אולם במקרה זה דברי ההסבר מטעים, לדעתי.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לין, ואחריו לחבר-הכנסת קורן, ואם הוא לא יהיה נוכח אתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת הבא אחריו ברשימה.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה ניתן בהחלט לחייב את הצעת החוק הזאת, כי הרי ברור שאנו לא נסכים שישירות חוקי תושבי השטחים,

— חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ליו, ישעיהו, קורן, אלוני, בגין, פעיל) —

כדוגמה, מקרה של עונש מוות על פשע, אלא גם במקרים של עבירות אחרות.

השאלה השלישית שאני מעורר: ניקח לדוגמה מקרה של תושב ממוצא ערבי, אזרח ירושלים המזרחית, שאיננו רשום, כמובן, במרשם החושבים, ועבר עבירה ברמאללה. לפי החוק הזה יש שלוש אפשרויות: אפ"ר יהיה להביא אותו לפני בית-משפט אזרחי רגיל בירושלים לפי החוק הישראלי; אפשר יהיה להביא אותו לדין בבית-משפט אזרחי ברמאללה לפי החוק הירדני פלוס החוקים שחוקקו על-ידי הממשל הצבאי, שגם הם מחייבים את בית-המשפט ברמאללה ואת השופט ברמאללה; אפשרות שלישית — להביא אותו לפני בית-דין צבאי, שגם הוא ברמאללה, לפי החוק הירדני בצירוף החקיקה שנוספה על-ידי הממשל הצבאי.

אלה, חברי הכנסת, שוב שלוש אפשרויות להביא לדין אותו ערבי מירושלים המזרחית שעבר עבירה ברמאללה. למרות חקיקה זו אנחנו יוצרים שוב שלוש אפשרויות במקום ליצור אחידות. החוק איננו פותר בעיה זו.

כפי שצינתי כאן אני מחייב את הצעת החוק הזה ואני חושב שטוב עשה חברי-הכנסת ארידור שהציע כי היא תבוא לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אולם אני בפירוש מצביע על ארבע בעיות סבוכות שלא שמעתי להן פתרון מפי כבוד השר, של קיום שלוש מערכות שיפוט בשטח אחד, של קיום שלוש ואריאציות יות שיפוטיות לגבי אזרח, לדוגמה, ערבי הגר בירושלים המזרחית ועבר עבירה, לדוגמה, ברמאללה.

עם כל האמון שאני נותן במערכת השיפוט הישראלי וגם בזו של הממשל הצבאי — ואני האחרון שאטיל איוזה שהוא ספק ביושר, בכנות ובנוהגים הוגים בבתי-המשפט בשטחים המשוחררים, או כפי שכתוב בחוק "המוחזקים" — חייב אתה, אדוני השר, להכיר בכך, שאם יש שלוש ואריאציות של שיפוט בלא-הכי ובאופן טבעי יש גם שלוש ואריאציות של שיקולים, שלוש ואריאציות אלו של השיקול לאיוזה בית-משפט להביא אותו אדם כשלעצמו נותנות אפ"ר לירות לאפליות, להעדפות בשיקול לאיוזה בית-משפט להפנות מקרה זה. עצם האפשרות של השיקול לאיוזה בית-משפט להביא עבריון זה לדין פותחת אפשרות לאיפה ואיפה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת קורן, ואחריו לחברי הכנסת שריד.

דוד קורן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לב"ר על החוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ה-1974. אני חושב שהגיע הזמן שהמשפט הישראלי בכללו יחול על השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל ואני חושב שיש בזה צעד קדימה לקראת הפעלת החוק. אני אומר זאת מבלי להתייחס לפתרון הפוליטי שיהיה בשטחים האלה. דעתי בעניין זה ידועה, אבל אינני רוצה להכ"ניס את הגישה הפוליטית על עתיד השטחים לגבי השאלה של ההווה.

אין לי צל של ספק שהחוק הישראלי, ברובו המכ"ר, מושתת על החוק הבריטי ויש בו רק תיקונים חיוביים. אם אנחנו עוסקים בעבירות שבין אדם לח"ר, אני חושב שהחוק שלנו הוא חוק טוב יותר, מפני שבמשך הזמן אנחנו מתקנים אותו. אני משער שגם החוק הירדני, המקובל לגבי ערביי השטחים, נובע במידה רבה מהחוק הבריטי, פרט לנושאים הנוגעים לענייני דת ולענייני אישות, אבל גם החוק שלנו הוא חוק ליבראלי בענייני אישות, בענייני דת, ויש בו מקום לדתות שונות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

האם הליבראליסם בעניין זה הוא לגבי הדתות או לגבי האדם?

דוד קורן (המערך):

אני מדבר על ליבראליסם לגבי הדתות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אנשים אינם נחשבים.

דוד קורן (המערך):

זאת לא אמרתי, ואני תמה שחברת כנסת אינטליגנט טיט כמוך מנסה לגרור אותי לדבר שלא אמרתי. אני מד"בר על כך שהחוק בכללו, בעניינים שבין אדם לחברו, מעוגן בחוק הבריטי, עם תיקונים, והחוק הירדני שחל על ערביי השטחים דומה במקורו.

מנחם בגין (הליכוד):

אם אפשר לקבל מחמאה כזאת כפי שקיבלה חברת-הכנסת אלוני, גם אני הייתי קורא קריאת-ביניים.

דוד קורן (המערך):

האם יש לך ספק בכך שאתה אדם אינטליגנטי?

מנחם בגין (הליכוד):

אני מודה לך.

דוד קורן (המערך):

אם יהיה חוק אחד לכולם, יהיה הדבר הרבה יותר טוב והרבה יותר פשוט. נתאר לעצמנו מקרה של שלושה שהלכו להתרחץ בפשחה וגנבו בגדים או מצלמות או חפץ אחר, והם יצטרכו להתדיין בבית-משפט. האחד הוא ישראלי, האחד תושב יריחו שאי"גנו רשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכ"ל, האחד תייר שבא לבקר בארץ.

מאיר פעיל (מוקד):

האם שלושה אלה חברו יחד לגנוב?

דוד קורן (המערך):

יש כאלה. יש הרבה קוסמופוליטים שיש להם נטיות לאחוזות עמים מפוקפקת. זה לא סוד שיש הב"רחה משותפת של יהודים וערבים בעיקר בתחום הס"מ, שחברת-הכנסת מרשה פרידמן רוצה להתיר את אחזקתם ומכירתם. יש עבריינות משותפת.

הישראלי יידון בבית-משפט ישראלי; תושב יריחו יידון בבית-משפט ביריחו, כך אני מבין. מה יהיה על התייר? — הוא יצטרך להיות נידון בבית-משפט צבאי. נראה לי איפוא שנעשה נכון אם נקבע חוק ומשפט אחד לכול והוא המשפט הישראלי, שאיננו המשפט הגרוע ביותר. אנחנו יכולים להמליץ עליו עד אשר ייקבע מה שייקבע.

חוברת ט"ז, ישיבה קמ"א

— חוק לתיקון תקנות שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (פעיל, קורן, אליעד, בארי, שינמן, אנקוריון) —

ארי אנקוריון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני יכול להבין את חברי-הכנסת ארידור — אינני מסכים לו, אבל יכול להבין אותו — כשהוא נאמן למנהג שהליכוד נקט במשך שנים, להעלות את הדיון המדיני בעניין השטחים מדי פעם כשמדברים על תקנות-שעת-חירום הנוגעות לשיפוט בעבירות ועזרה משפטית ועל החלת החוק הישראלי בשטחים. אני מוכרח לומר שאינני מבין את חברי וידידי חברי-הכנסת דוד קורן, כאשר גם הוא אומר זאת וחושב שאת השאלה הזאת אפשר לפתור דרך-אגב, כשגדים בתיקון כלשהו לתקנות-שעת-חירום בקשר לשטחים, תקנות שהארכנו מדי פעם מאז שנת 1967.

אדוני היושב-ראש, בדרך כלל בעניינים פליליים נקוט הכלל שדן בית-המשפט המוסמך לדון במקום ביצוע העבירה. אולם משהו יכול להתעלם מהעובדה שבתי-המשפט הצבאיים נועדו בעיקר לדון בעבירות בטחוניות, או כפי שנאמר בדברי ההסבר, בעבירות פליליות בעלות גוון בטחוני, של האוכלוסיה המקומית? ובכן מה הדיון כאשר עובר את העבירה תושב ישראלי, או מי שרשום במרשם האוכלוסין, שהוא בעצם תושב ישראלי? מה הדיון כשהוא עובר עבירה כזאת בשטחים? ואלו יכולות להיות עבירות מכל סוג שהוא. יכולות להיות עבירות קטנות כעבירות תנועה; יכולים לקרות מקרי תקיפה, קלים או רציניים; יכולות להיות עבירות הקשורות בתיכנון ובנייה או ברישוי עסקים. אני חושב שאם מציעים שלגבי תושב כזה, ישראלי או שרשום במרשם האוכלוסין, ייפתח פתח לבית-משפט בישראל לדון אותו, ולדון אותו לפי הדיון הישראלי, נדמה לי שזה תיקון שאפשר לקבלו באהבה. ולא צריך אגב התיקון הזה להרחיב את הירייה על ולדבר על כל פרשת המשפט בשטחים. כפי שאמרתי, זה קשור עם הדיון המדיני ואיננו יכולים מניה וביה ודרך-אגב להחליט בו.

דוד קורן (המערך):

לא אמרתי מניה וביה. אמרתי שזה מוביל בדרך למטרה רצויה.

ארי אנקוריון (המערך):

מה זה מטרה רצויה?

אני מבין שהחילו את החוק הישראלי על ירוד שלים. היתה החלטה כמעט פה-אחד בעניין זה.

מאיר פעיל (מוקד):

הוא רוצה להסתבך עם העולם הערבי. זו אצלו המטרה הסופית.

ארי אנקוריון (המערך):

היתה כוונה להחיל את החוק הישראלי על ירוד שלים, הכנסת אמרה את הדברים באופן ברור. אבל כשהעניין עדיין שנוי במחלוקת, וכשמדברים על תיקון כלשהו שמדבר על קטע קטן, על תושבים ישראליים שנמצאים בשטחים ועוברים אחת העבירות שדיברנו עליהן, מה ההגיון שאגב הדיון הזה יבוא ויפרשו את כל היריעה ויגידו: בואו נחליט להחיל את המשפט הישראלי על כל השטחים?

אני חושב שהוויכוח הזה איננו במקומו. לדעתי

מאיר פעיל (מוקד):

לא להמליץ; לכפות.

דוד קורן (המערך):

אני אומר: להמליץ לפני הכנסת שלא יהיו שלושה סוגי בתי-משפט. נביח, אזרח ישראלי שרשום במרשם האוכלוסין אבל הוא תושב באזור יהודה וה' שומרון — הכוונה היא לתושבי קליה, גלגל וכדומה — ברור שדינו כדיון ישראלי. אבל מדוע לא יהיו כולם לפי אותו דין? אינני מבין. אנחנו כופים את הממשל הצבאי, לפי דעתו של חברי-הכנסת פעיל, על האזורים האלה — — —

מאיר פעיל (מוקד):

זה לא לפי דעתי; זו עובדה.

דוד קורן (המערך):

מדוע בעניינים שבין אדם לחברו צריך יהיה לבוא להתדיין בפני בית-משפט צבאי, כשזה יכול להיות בית-משפט אזרחי ישראלי? אם אתה כופה עליו את בית-הדין הצבאי, מדוע לא תקל בעניין זה ותחיל את החוק הישראלי על כל השטחים האלה?

מכל מקום, לפי דעתי, זו התחלה בכיוון הנכון של החלת החוק הישראלי.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

מה פה עניינים שבין אדם לחברו?

דוד קורן (המערך):

גניבה, עבירת תנועה.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אלה עניינים שבין אדם למדינה. גניבה אינה עבירה שבין אדם לחברו.

ידידיה בארי (הליכוד):

חברי-הכנסת קורן התכוון לעבירות פליליות, לא בטחוניות.

דוד קורן (המערך):

אני מודה לך על התיקון. אני מתכוון לעבירות פליליות שאינן בטחוניות, עבירות שעוברים אותן משני עברי הקו הירוק המהולל.

לדעתי זהו צעד נכון, אבל הוא צעד קטן מדי, צריך לשקול אם לא כדאי שהחוק הישראלי יחול על כל השטח הזה, כפי שנעשה ברמת-הגולן לגבי כולם.

נדמה לי שבעצם ההתקדמות אנחנו מעלים בעיה של חוק שאינו שווה לשני שכנים, שהאחד הוא יהודי והשני ערבי. אני חושב שיש בזה פרובלמאטיקה. לכן אני מציע להחיל את החוק הישראלי כולו על השטחים האלה. אינני אומר הכל או לא כלום. אני אומר הכל. אבל אם זו התחלה — אני מברך עליה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שריד. חברי-הכנסת שריד איננו באולם. רשות הדיבור לחברי-הכנסת רונן. חברי-הכנסת רונן איננו באולם. רשות הדיבור לחברי-הכנסת אנקוריון.

— חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אנקוריון, שינמן, זינד, פעיל) —

חברי הכנסת, מאות תושבים ערבים טובלים מצווי ריתוק לפי התקנות האלה. הם לא יכולים לנוע חפ"שית במולדת שלהם. רבים סבלו מתקנות אלה גם בעבר. אלפי תושבים ואזרחים ישראלים ערבים סבלו מהתקנות האלה. תקנות אלה היו גם נשק-עזר להפ"קעת האדמות. קיימים שטחים רבים בתוך ישראל עצי-מה שהכניסה אליהם נאסרה על בעליהם החוקיים כחוק-דמה להפקעתם.

לפי תקנות אלה מוצאים גם צווים נגד פועלים יהודים, נגד שובתים. מוכרים אותם לעבוד נגד רצונם, והם מכוונים לשבור את מאבקם המקצועי, המאבק בעד פת-לחמם.

לפי התקנות והצווים הללו הוקמו בתי-משפט צב"איים בשטחים הכבושים. המשפטים הנערכים בבתי-משפט אלה דומים בהרבה להצגות מבויימות ולעתים אף להצגות סאדיסטיות. מעמידים למשפט אנשים שמת-נגדים לכיבוש, אבל הם בעד שלום צודק, בעד פתרון של שלום צודק, בעד הבנה ועתיד משותף לשני הע-מים, העם הערבי והעם היהודי, באזור. שולחים אותם לבתי-סוהר. אתמול השתתפתי באחד המשפטים האלה, משפטו של העתונאי הקומוניסטי באשיד אל-בארבוטי. מה ניתן להגיד? כל המשפט לא היה אלא הצגה מבויימת, וכזה היה גם משפטו של מחמוד יאסין לפני שבועיים. לפי תקנות אלה שולחים מאות אנשים לבתי-סוהר. כבר תשעה חודשים כלואים קומוניסטים ודי-מוקראטים רבים לפי צווים אלה בבתי-כלא ללא כל משפט.

לכן אנחנו אומרים שכל מה שמבוסס על דבר לא צודק לא יכול להיות צודק. עניין השלום באזור, עניין ההבנה היהודית-ערבית, עניין כינון שלום צודק במז-רח התיכון — כל אלה מחייבים לשנות את הגישה, לא לתת לחוקים האלה לעבור. אנו מציעים לכנסת להתנגד להצעת חוק זו ולהחזירה לממשלה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו לאחרון המשתתפים בדיון, חבר-הכנסת אליעד.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבל ששר המש-פטים נעדר מן האולם. הוא יצטרך לקרוא את הפרו-טוקול.

אני מודה כי תיקון זה, אף כי אינו בעל חשיבות מיוחדת, מעמיד יהודי כמבוי בפני דיילמה משונה: מצד אחד, אני מושכנע שצדקן חברי הכנסת חובבי ארץ-ישראל השלמה בצינם כי התיקון הוא בעצם צעדון קדימה. מאותה סיבה עצמה אני מתנגד לתיקון מבחינה פוליטית; לפי תפסיתי הוא צעד פוליטי אחז-רה. מצד שני, בדיעבד, יושבים יהודים בשטחים המוחז-קים — אני מקווה שזו לא תהיה ישיבת-קבע — ומגיעות להם זכויות משפטיות חוקיות. כך משתעשעים "הניצים" במצפון של ה"יונים". הרי לכם דוגמה: עומד לפניכם יהודי שהוא "יונה" מובהקת הנמצא בדיילמה מוצפנת קשה איך לנווט את טיעוניו כלפי התיקון המצועע. ייתכן מאוד כי חלק מההצלחה של אנ-שי ארץ-ישראל השלמה הפראמאטיים, שכמעט כולם נמצאים בקואליציה, נובעת מכך שהם מנצלים את

ההצעה היא נכונה, ואני אתמוך בה. באשר לשאלה לאיזו ועדה להעביר את הצעת החוק, אני רוצה לשי-מוע את תשובתו של שר המשפטים למה שנאמר בענ-יין זה, והיות שיכול להיות שהעניין בכל זאת ית-גלגל לוועדת הכנסת כדי שתחליט בעניין זה, אני חושב שיהיה יותר נכון מצדי, כיושב-ראש ועדת הכנסת, אם בעניין זה אימנע מלחוות עכשיו את דעתי.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זינד, ואחריו לחבר-הכנסת פעיל.

תופיק זינד (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו מתנגדת להצעת חוק זו, חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השט-חים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ה-1974. אנו מציעים להחזיר אותה לממשלה.

לפי מה שצויין בדברי ההסבר מטרת התיקון היא מתן סמכות לבתי-המשפט הישראליים האזרחיים לש-פוט תושבים ישראלים, שמתגוררים בשטחים המוחז-קים, על עבירות לא בטחוניות. השאלה היא מי הם תושבים ישראלים אלה המתגוררים בשטחים הכבו-שים? אלה הם בעיקר המתנחלים בגדה, ברצועה וב-רמת-הגולן. אלה הם גם פקידי הממשל הצבאי והמנ-גנון ההנהלתי של שלטונות הכיבוש. מטרת התיקון היא להורות איך להתייחס מבחינה משפטית לאנשים אלה? אך הבעיה העיקרית אשר צריכים לתת עליה דעת היא: למה ולאיזו מטרת יושבים מתנחלים יש-ראלים אלה בשטחים הכבושים? זו הבעיה שצריכים לפתור אותה, לתת עליה תשובה ולהתייחס אליה בר-צינות.

הצעת חוק זו, כהצעות חוק אחרות וכמו ההת-נחלות עצמה, באה לשרת את מדיניות הכיבוש, הדיכוי והאפליה הלאומית בשטחים הכבושים. לפי דעתנו זה דבר מסוכן מאוד. כפי שאנשי הליכוד והאחרים הבינו נכונה, זהו צעד בכיוון החלת החוק הישראלי על השט-חים הכבושים. זהו צעד מסוכן מאוד. ובאותו זמן זה צעד לאחור אשר ירחיק את כינון השלום באזור וישרת את כל האלמנטים והכוחות האקסטרמיסטיים שדוחפים את המדינה למלחמה חדשה.

לישראלים בשטחים הכבושים אין שום תפקיד ואין שום תפקוד חוץ מאחד: זהו התפקיד לסגת, לצאת מהשטחים הכבושים. זה יקרב את השלום, זה ישרת את העם הישראלי וזה ישרת את התושבים הישראליים עצמם.

מבחינה שנייה: התנגדותנו להצעת חוק זו נובעת מהתנגדותנו לתקנות-שעת-חירום כשלעצמן, שהן אנטי-הומאניות, אנטי-דמוקרטיות. גם המאנדאט הבריטי ב-1945 השתמש בהן נגד העם היהודי, נגד הכוחות שנאבקו נגד המאנדאט הבריטי. היום משתמשים בת-קנות אלה נגד התושבים הערבים בארץ למטרות פו-ליטיות גרידא, לא לשום מטרה אחרת. משתמשים בהן נגד הנאבקים בעד שלום, למען הבנה יהודית-ערבית ונגד מדיניות הדיכוי והאפליה הלאומית בתוך ישראל עצמה; הן נשק בידי השלטונות לנקמת פוליטית, המכוון נגד הקומוניסטים והדמוקראטים ונגד כל אלה שמתנגדים למדיניות הרשמית של הממשלה.

חוברת ט"ז, ישיבה קמ"א

— חוק לתיקון תקנות שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (פעיל, לין, שינמן, אליעד) —

אם כי השיפוט הצבאי הוא המערכת הכוללת ביו-תר התופסת בשטחים המוחזקים, אין פלא שכבר נשי-מעם בכנסת קולות: הבה נחיל את החוק הישראלי כולו על השטחים המוחזקים. זה יהיה מהלך של סיר-פוח מלא ואם זה יקרה, תהיה זו, לדעתי, שערוריה מדינית ממדרגה ראשונה, שתעלה לנו ביוקר. מתחיי-לים ממש להרגיש את הדברים. האידיאולוגיה באה מצד אנשי הליכוד, והביצוע — מצד המערך. מזה אני מודאג.

לפי דעתי, על אף התיקון הזה עדיין בולטת יותר הארעיות בחוק מאשר הקביעות ומכאן נובעת הדילמה שבה נמצא יהודי כמוני בישראל, מכאן מצבי המביד. אני חושב שהתנחלות היא אסון. כל נקודה חד-שה מסבכת אותנו עם התנועה הלאומית הפלשתינאית הערבית ומדינות ערב, סכך היטב. תסביכות זו גדולה בלא-הכי והנה באים יהודים ובינמתי מסבכים אותה עוד יותר. פרשת מעלה-אדומים היא דוגמה אחת של תסביכות אשר גוברין יהודאין מסבכים את עצמם עד שלא יהא מוצא ממנה אלא חברב.

אבל בעוונותינו הרבים בחרנו בכנסת זו שבחרה בממשלה זו ונשלחים, לצערי, יהודים לשטחים המוחז-קים וזכויות הפרט מגיעות להם. פוליטית, אני רוצה שלא יתיישבו שם כלל; אם כבר שולחים אותם להת-נחל, אני רוצה שזה יהיה ארעי, לכל היותר היא-ח-זויות בתחום הצבאי, והנה אתם הולכים ומאזרחים את ההתנחלויות הללו. האם אנוכי צריך להיות האיש שי-בוא להיאבק בכנסת ישראל שיהודי תושב כפר-עציון יישפט דווקא בפני שופטים צבאיים? זו האנומאליה והדילמה שבפניה אני עומד.

אילו הייתי יכול לדבר בסגנון הנביאים הייתי מביע את זעמי על שאתם מעמידים יהודי כמוני בפני דילמה מצפונית כה קשה. אתם לא רק מסבכים את הבעיה בין ישראל והערבים אלא מסבכים גם אותנו, את בני ישראל, בסבך מצפוני, משפטי ומדיני הנובע מהקונצ-פציה המוטעית של מעשי ההתנחלות.

אני יכול להגיד זאת לכבוד שר המשפטים. לחברי הנערץ אברהם יפה אני לא יכול לומר זאת, פי לדבר אליו בעניין זה משול לדיבור אל העצים ואל הא-בנים. אבל לממשלה אני יכול להגיד: אולי תוציאו אותנו מן הדילמה הזאת. צריך להפסיק את כל ההתנ-חלויות ולהתחיל בכך שהפרייקט של מעלה-אדומים יבוטל על הסף.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליעד.

נפים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נכון הוא שה-תיקון בא לדון בדבר מעשי שהזמן גרמו והמציאות מחייבת למצוא לו תשובה. אילו היינו מסתפקים רק בנקודה זו מתוך הבנה שזהו כורח המציאות דלים, ייתכן שלא היה מקום גם להשתתף בוויכוח. אולם מאחר שנזכר, כאשר הוא מועלה, יש מי שמש-חמש בו כדי לנסות ולפתח את עמדתו ואת תקוותיו שהדבר הזה הוא בבחינת צעד נוסף לקראת סיפוח, חושבני שכל אלה בבית הזה שמתנגדים לסיפוח ורו-אים בו סכנה רצינית למדינת ישראל חייבים להש-

יפיות-הנפש הטמונה עמוק באופיים של ה"יונים" ואת האידיאולוגיה המיליטאנטית הקיימת אצל הליכוד. זו איפוא הדילמה הקשה. עכשיו אסביר את אשר אני מתכוון לומר.

אני חושב, כמו כל חברי הכנסת, כי בשטחים המוחזקים קיימת אנומאליה משפטית מובהקת, שלא יכולה להחזיק הרבה זמן. אני מסכים לניתוח שנעשה כאן לפני וגורס כי בעצם קיימות בשטחים המוחז-קים שלוש מערכות שיפוט: כלפי הערבים והדרוזים תופסות שתי מערכות שיפוט — החוק הקיים מקדמת-דנא, הירדני, המצרי, או הסורי והחוק הצבאי ובתי-הדין הצבאיים של צה"ל, התופסים גם לגבי כוחות הבטחון והאנשים המגויסים; לגבי המתנחלים, הרי עד היום הזה הם נידונים להישפט במערכת השיפוט הצבאי; לגבי אזרחי ישראל העוברים ובאים בשטחים המוחזקים, אם בתפקיד ואם לא בתפקיד, ניתן היום להפעיל גם בתי-הדין הצבאיים בשטחים המוחזקים, אבל נפתח בחוק פתח שהם יידונו גם בבתי-המשפט האזרחיים בתחומי מדינת ישראל. יש פה אנומאליה שהוסברה לפני, אנומאליה שלא יכולה לשרור הרבה שנים.

עניינו של התיקון שהובא לפנינו הוא לאפשר ליהודים — נדבר במלים פשוטות — שהפכו בעונו-יניו הרבים — לא בעוונותי, אבל בכל זאת אגיד בעוונותינו הרבים — למתיישבים, מתנחלים, ואינני רוצה להשתמש במונח מתיישבי-קבע כי אני מקווה שהתיישבותם לא תפריע להחזרת השטחים — — —

אמנון לין (הליכוד):

תוסיף "כן ירבו".

מאיר פעיל (מוקד):

כן יתמעטו. שההתנחלויות תמעטנה ולא איכפת לי אם נעשה עיסקה שבתמורה לכך הליכוד יגדל. הייתי מאחל שההתנחלויות תפחתנה.

אם כן, מדובר בהסדר המאפשר להעביר חלק מן היהודים המתנחלים בשטחים המוחזקים למערכת השי-פוט הישראלית האזרחית. לפי טעמי, התיקון המוצע הוא אקט קטן של מעבר מארעיות בדרך לקראת קבי-עות. שיפוט צבאי, יש בו טעם של ממשל צבאי והוא ארעי. כל עוד המתנחלים בכפר-עציון או בגלגל או במקום אחר צריכים להישפט בבתי-דין של הצבא, ניתן עוד לטעון כי אפשר לראות את מעשי ההתנחלות כארעים. אבל כשהם מקבלים גושפנקה להישפט בירו-שלים או בבית-שאן — אני מבין שזה הסידור — הרי זה צעד קטן לקראת קביעות. אני יכול לחוש את הצעד הבא. אני יכול לחוש את חריקת התקד-מותה של שיטת הסיפוח הזוחל. אני יכול לצפות את השלב הבא שבו יפעל בית-משפט שלום בקריית-אר-בע, עדיין לא באורח-קבע אלא רק פעם בשבוע; אם זה יעבור בלי רעש פוליטי יפעל בית-המשפט בקריית-ארבע ארבע פעמים בשבוע; ובעזרת השם יקום שם בית-משפט קבוע. אני מכיר את התהליכים האלה כהיסטוריון של התנועה הציונית. המסוכנים הם אנשי המעשה של המערך ולא אנשי הליכוד. מהשר חיים צדוק ומחבריו אני מודאג. אנשי הליכוד מדברים ואנ-שי המערך עושים, ואמנם רק בשלבים קטנטנים. אני חרד מן הזחילה הזאת.

— חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אליעד, שינמן, צדוק); חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 6). (שינמן, צדוק) —

לפני בית-משפט ישראלי על מעשה או מחדל שהם עבירה שנעברה בשטחים.

נתעוררה השאלה של אותם אנשים של לפני מלחמת ששת-הימים היו תושבי ישראל והם היום תושבי השטחים — מה דינם לעניין זה. והחוק הזה בא לומר שדינם לעניין השיפוט יהיה כדין תושבי ישראל. זאת כל מגמתו וזה כל תכנו של החוק הזה, ואני מציע להעביר אותו לוועדה. מאחר שתקנות אלה בשלבים הקודמים יותר היו בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הבעתי כבר את הסכמתי שגם הצעת חוק זו תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר פ. שינמן :

אנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעת שר המשפטים להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט; והצעה שנייה, של חבר-הכנסת תופיק זיאד, להחזיר את הצעת החוק לממשלה. אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות, זו מול זו.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

— רוב

החוק לוועדה

בעד ההצעה להחזיר את הצעת

— מיעוט

החוק לממשלה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ה—1974, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

יב. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 6), תשל"ד—1974 *

(קריאה ראשונה)

תוך זמן קצר. כך, לדוגמה, הוגשו בשנת 1974 591,500 דו"חות תעבורה ומהם שולם הקנס ב-342,600 מקרים, כלומר ב-54%, עוד לפני שהועבר העניין לבית-המשפט. לפי ההערכה גדל האחוז בשלבים שלפני תאריך המשפט עד 70%.

ממספרים המתייחסים לשנת 1973 עולה שב-100,000 תיקים שנפתחו בבית-המשפט בשל ברירות קנס שלא שולמו נדונו בהעדר צד 80,000 תיקים. יחס דומה מסתבר גם מנתונים לגבי 1972.

אשר לברירות קנס לפי חוקי-עזר — לפי נתונים לשנת 1974 מתברר שבחל-אביב שולמו בין 85% ל-90% ברירות קנס על חנייה, אולם היחס שבין הדו"חות שנרשמו במכלול העניינים לבין הקנסות ששולמו מבלי שהוגש משפט הוא כלהלן: נרשמו 150,000 דו"חות, שולמו 37,000 קנסות, 30,000 דו"חות בוטלו מסיבות אחרות ואילו 70,000 תיקים הוגשו לבית-המשפט.

בחיפה נרשמו 32,000 דו"חות, שולמו 10,000 והוגשו לבית-המשפט 22,000 תיקים. בירושלים — מתוך 14,500 דו"חות שנרשמו, שולמו — 3,000, בוטלו — 4,500 והובאו לבית המשפט 7,000.

תתף ולהביע את דעתם ולומר, כי אין בכך שום דבר ולא יהיה בכך כדי לקדם סיפוח וזחל.

אנו רואים בתקנה הזאת, בהיקפה המצומצם ביותר, הכרח כתוצאה מהמציאות שבה אנו חיים, מתוך תקווה מלאה שהזמנים מתקדמים; ואני מעז מעל במה זו לומר שאני מלא תקווה שבכל זאת תימצא הדרך להתקדם לקראת הבנה עם שכנינו באזור, תימצא הדרך לקראת התקדמות כזו שתמנע מישראל את ההסתבכות הקשה באזורנו, בתוך המורח התיכון.

לכן אני רוצה לומר שאני מקבל את התיקון מתוך ההסתייגות הברורה: אין בתיקון זה ולא יהיה בו איזו תרומה שהיא לסיפוח וזחל.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נראה שלא היה מנוס מכך שהצעת חוק צנועה זו, שבאה להשיב על צורך מעשי, תגורר עמה ויכוח על בעיות היסוד של מדינת ישראל, על השלום, על השטחים וכן הלאה.

כדי למנוע כל ספק אני רוצה לומר שהצעת חוק זו לא באה לשנות במשהו את המעמד של השטחים המוחזקים ולא באה להטיל את הדין הישראלי על השטחים המוחזקים. זוהי הצעת חוק צנועה שבאה לספק צורך מעשי. היום המצב הוא שבנוסף על הסמכות של בתי-המשפט האזרחיים בשטחים המוחזקים ובנוסף על מערכת בתי-המשפט הצבאיים הפועלים בשטחים המוחזקים יכול תושב ישראל להישפט גם

היו"ר פ. שינמן :

אנו עוברים לסעיף הבא: חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 6), תשל"ד—1974. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסדר של ברירת קנס, כלומר תשלום קנס במקום משפט על עבירה, נהוג כבר בשורה של חוקים, בהם פקודת התעבורה, פקודת העיריות, פקודת המועצות המקומיות, חוק ההתגוננות האזרחית, חוק הסדרת מקומות רחצה, פקודת שפיכת שמיים לים וחוק הטיס.

ההסדר של ברירת הקנס הוכיח את יעילותו בתחומים שבהם הפועל הוא מקל על האזרח והוא הביא לחסכון רב בכל הקשור למערכת השפיטה. מאינפורמאציה שנמסרה לי מטעם הנהלת בתי-המשפט עולה כי ברוב המקרים שבהם ניתנת ברירת קנס לא נפתחו כלל תיקי בית-משפט, ובאותם מקרים שהקנס לא שולם ונפתחו הליכים פליליים — היו אלה ברוב ניכר הליכים שלא בנוכחות הגאשם, וכמובן נסתיימו

תיקון התוספת, שהחוק המוצע מתייחס אליה, אינו שייך לעניין ברירות הקנס, אלא הוא תיקון טכני המתבקש כתוצאה מתיקון בפקודת החוק הפלילי, שקיבלה הכנסת לפני כשנה והוא שולב במסגרת זו משום שגם הוא תיקון לחוק סדר הדין הפלילי.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר הצעת החוק, לאחר דיון בקריאה ראשונה, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר פ. שינון :

נפתח בדיון בהצעת החוק. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון, חברי-הכנסת בארי, ואחריו לחברי-הכנסת אנקוריין.

ירידיה בארי (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ללא ספק מגמתה של הצעת התיקון המובאת לפנינו היא חיובית. כפי שהסביר כבוד השר נועדה הצעת התיקון, ראשית, לסטות מן הדרך המקובלת, שלפיה נקבעת ברירות קנס בחוקים נפרדים, בכל חוק לפי צרכיו, כאשר כל הוראת חוק שונה מרעותה; שנית, היא באה להקל את העומס הרובץ על בתי-המשפט. מבחינה זו יבורכו על היזמה שר המשפטים ומשרדו.

עם זאת נראה לי, כבוד השר, שההוראה המוצעת בסעיף 201א(א) היא גורפת מדי, כי עבירה שאיננה פשע, כפי שנאמר בסעיף האמור, כוללת כל עבירה שהעונש עליה אינו עולה על שלוש שנות מאסר. לשון אחרת: לפחות תיאורטית לקבוע שגניבה או עבירה אחרת שיש עמה קלון, שהעובר אותה אינו צפוי לעונש העולה על שלוש שנות מאסר, גם היא עלולה להיעשות עבירת קנס. איני חושש שהשר הנוכחי או חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט הנוכחיים יקבעו גניבה כעבירת קנס; אלא שכללות הכל, כאשר מחוקקים חוק, אין מבייחם בחשבון שפלוני הוא שר ואלמוני הוא חבר ועדה, אלא קובעים עקרון, שכוחו יהיה יפה כולי עלמא ובכל עת, כל עוד לא שונה. נראה לי, אדוני היושב-ראש, כי מן הדין לסווג את העבירות שאינן פשע, ואשר לגביהן ניתן יהיה לקבוע שמכאן ואילך תהיינה עבירות קנס. למשל — ואני מהרהר בקול רם — עבירה שיש עמה קלון לא תיכלל בכלל עבירות אלו. כאשר יבדקו את הדברים באופן מעמיק בוועדה, ניתן יהיה למצוא סוגים אחרים של עבירות שמן הדין להוציאן מכלל העבירות שתיעשינה עבירות קנס, משום שאינן בגדר פשע.

הציתי השנייה, חברי הבית, מתייחסת לסעיף 201 להצעת החוק. סעיף זה אומר: "היה לשוטר או למי ששר המשטרה או השר הממונה הסמיכו לכך, או לעובד רשות מקומית שראש הרשות המקומית הסמיכו לכך — לפי העניין — יסוד להניח כי אדם פלוגי עבר עבירת קנס, רשאי הוא למסור לו הזמנה בנוסח שנקבע — —". אם נאמץ נוסח זה, פירוש הדבר ששובד רשות מקומית יהיה רשאי למסור הזמנה, בנוסח שייקבע, גם לגבי עבירה אשר לה ולרשות המקומית אין ולא כלום. לכן יש למצוא נוסח שאמר כי עובד רשות מקומית רשאי למסור הזמנה, בנוסח שנקבע, לגבי סוג העבירות הקשורות ברשות המקומית, ואילו שוטר או מי ששר המשטרה הסמיכו לכך רשאי למסור הזמנה, בנוסח שנקבע, לגבי סוג עבירות מתאים אחר.

שיטת ברירות הקנס הוכיחה את יעילותה בתחומים שבהם הונהגה, והמגמה היא להרחיבה לתחומים נוספים, בעיקר בתחום המינהלי. אולם ההליכה בדרך שהיתה מקובלת עד כה, שלפיה נקבע העקרון של ברירת קנס בחוקים נפרדים, ללא אחידות, איננה רצויה לא מבחינת דרכי החקיקה ולא מבחינה מעשית.

מוצע, לכן, לרכז את ברירת הקנס במערכת הוראות מסמיכה אחת שתהא יפה לכל עבירה שנקבעה כעבירה של ברירת קנס. מכאן ואילך די יהיה בקביעת עבירה מסוימת כעבירת קנס ולא יהיה עוד צורך לפרט בכל חוק בנפרד את הסמכות הקובעת, את משמעות הקביעה ואת תוצאותיה.

מטרת ההצעה היא כפולה: (א) לגבש את עקרון נות עבירות הקנס למסכת אחידה וכוללת ולמנוע חקיקה טכנית חוזרת בחוקים ספציפיים הדנים בעבירות קנס; (ב) להקל את העומס המוטל על בתי-המשפט בדרך של קביעת שיטה אחידה להעברת עבירות שאופיין טכני מתחום שיפוט בתי-המשפט למישור עבירות הקנס.

השאלה אם עבירה פלוגית צריך שתהיה נזיזה לפני בתי-המשפט או שדי לגביה בערך ההרתעתה של קביעת הקנס היא שאלה שני מדיוניות עניינה שבהן אופן עקרוני מן הראוי שהכנסת תיתן דעתה עליה. אולם מן הצד השני — מכיוון שהמדובר דווקא בתחום העבירות שהן בעלות אופי טכני מינהלי, עבירות שאין רגילים לראותן כעבירות קלון — לא יהיה זה סביר שהכנסת תיזקק לתיקון חוק כל אימת שיוחלט להכריז על עבירה מסוג זה כעל עבירת קנס. ההסדר המוצע הוא שהסמכות להכריז על עבירה כעבירת קנס תהיה בידי שר המשפטים באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת; כמו כן מבטיחה ההצעה שעבירות שהכנסת הביעה לגביהן עמדתה שהן חמורות בעיניה — פשעים — לא יוכלו להיכלל במסגרת עבירות הקנסות.

החוק המוצע אינו מבטל את הסמכויות הקיימות היום לעניין הכרזת עבירה כעבירת קנס.

הסמכויות בחוקים שנתקבלו עד תחילתו של החוק המוצע ימשיכו לעמוד בתקפן גם לאחר קבלתו, אלא שההוראות הנוהליות המלוות אותן יהיו כפי שנקבעו בחוק המוצע.

כך, למשל, לגבי עבירות תעבורה, ימשיך שר התחבורה להפעיל סמכותו לקבוע עבירה כעבירת קנס ובתחום זה לא תחול סמכותו המוצעת של שר המשפטים; אולם ההוראות שבחוק המוצע, בדבר הדו"חות, תשלום הקנס או אי-תשלומן, כתב-האישום בעבירות קנס וכו', יחולו גם על אותן עבירות קנס שקבע שר התחבורה.

בנוסף על קביעת הסמכויות והמסגרת מוצע עתה גם להעלות את התיקורות הקיימות היום לשיעורי הקנסות הקבועים בברירת קנס. נמצא שתיקורות אלה אינן מספיקות ומן הראוי להעלותן.

התיקונים בפקודת העיריות ובפקודת המועצות המקומיות המעלים את שיעור הקנס שמוסמכת רשות מקומית להטיל (סעיפים 5 ו-6 להצעה) הם לפי הצעת משרד הפנים ובאו לצורך שמירה על משמעות הקנסות לאור אופי העבירה. יש עבירות שיש עליהן קנס בסכום של 500 לירות, קנס שאינו משמעותי עוד ויש לכן להעלות את שיעורו.

ייני בנייה. אם אומרים לו שווי עבירת קנס ועליו לשלם 100 לירות, הוא ישלם, אבל אם יגידו לו 500 או 700 לירות או יותר, הרי בכך יכשילו את המטרה שרוצים להשיגה, והיא הורדת העומס מבתי-המשפט וסיום עניינים בצורה זו.

טבעי אמנם שבהזדמנות הבאת תיקון זה רצו לה- עלות את הסקאלה של הקנסות, אבל הדבר כפי שהו- צע אינו נראה בעיני.

יש עוד פירכה לגבי הנאמר בסעיף 201(ד) בסוף. נאמר שם כי אם הורשע אדם בבית-המשפט על עבירה ונגזר דינו לקנס, לא יפחת הקנס מהסכום הנקוב בהזמנה. אני חושב שהאפשרות של ברירת קנס צרי- כה לדבר בעד עצמה. אם אדם מעדיף שלא ללכת לבית-המשפט אלא לשלם את הקנס מיד, תבוא עליו ברכה וצריך להעניק לו אפשרות זו. אולם, מצד שני, אין להעניש אדם על כך שלדעתו נעשה לו עוול והוא אינו רוצה לשלם את הקנס אלא מעדיף לעמוד במשפט. לדעתי צריך השופט להיות חפשי מכל שיי- קול ומכל מחשבה שעל עצם בואו של אדם זה למשפט מגיע לו עונש. אני חושב שבצורה זו המשפט אינו לגמרי הוגן. אסור לנו לשים את המכשול הזה כמו ידינו בהצעת החוק.

בסך-הכל אני חוזר ואומר שעצם העקרון הוא טוב, ועל כל העניינים שהוזכרו כאן אפשר יהיה להתווכח. אני מבין שההצעה תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני אצביע בעד העברתה.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון זה, חבר- הכנסת אליעד.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לב- רכה לשר המשפטים על היזמה לרכז את הנושא הזה של ברירות קנס בתור חוק אחד שנקבע לו סדרים, אשר יחולו על כל אותם מקרים שייראו ראויים לברירת קנס.

אין חלקי עם חששותיו של חבר-הכנסת בארי בק- שר לסעיף 201(א), מאחר שאני בהחלט מסתפק בכך שגם שר המשפטים וגם ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת ישכילו, לבטח, לראות שעבירת קנס תהיה אותה עבירה שראויה אמנם להיות כזאת.

ההירחורים והספקות שלי הם : (א) בסעיף 201(ב) ברור, חבר-הכנסת אנקוריון, שלשר המשפטים הסמכות הבלעדית לקבוע את שיעור הקנס. הדברים נאמרו במ- פורש בסעיף. אין כאן כל מקום לפקפוק למה החוק מתכוון.

ארי אנקוריון (המערך):

השאלה היא אם זה טוב.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

נכון, אבל אתה הטלת ספק במה הוא הפירוש הנכון. הפירוש הוא ברור, אך השאלה אם זה רצוי. אני הייתי רוצה להעלות רעיון מרחיק לכת ואולי מהפ- כני. גם אני אינני שלם עם התיקנות והסקאלות המו- צעות כאן. האם זה יהיה מרחיק לכת מדי אם נציע, לכך כבוד שר המשפטים, שאת שאלת שיעור הקנס,

כפוף להערותי אלו, אני תומך בהעברתה של הצ- עת החוק לוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אנקוריון, ואחריו לח- בר-הכנסת שחל, ואחריו לחבר-הכנסת אבוחצירא וא- חריו לחבר-הכנסת אליעד.

ארי אנקוריון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרעיון בדבר או- ניפיקאציה בחוק לגבי העקרון של עבירות קנס הוא רעיון טוב. סוף סוף זהו הדבר שהצעת החוק רוצה לעשות. היא רוצה לרכז ברירת קנס, כפי שנאמר, במע- רכת הוראות אחת שתהיה יפה לכל עבירה שנקבעה כעבירת קנס.

ובכן אני מחייב את הרעיון מבחינה עקרונית. שנית, אינני חושב להתרחבה המסוכנת שעליה דיבר חבר-הכנסת בארי, שקדם לי, כי הרי זה לא יכול להיות אקט שרירותי של שר המשפטים, גם אילו הייתי חושב ששר המשפטים ירצה להביא משהו שאיננו סביר. או- לם אני בדרך כלל מניח ששר המשפטים הנוכחי וכל שר משפטים אחר שיבוא יהיה לו בעניין זה שיקול- דעת מספיק. והרי שר המשפטים מראש אומר כי הוא רוצה שהעניין יקבל גושפנקה של המוסד המחוקק. אלא מה ? — הוא לא יביא בכל פעם הצעת חוק אשר תעבור פרוצדורה של בירור חוק, אלא זה יהיה צו, ויידרש לכך אישור של ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני חושב שזוהי ערבות מספקת לכך שאותן עבירות שהוזכרו כאן כדוגמה, שהן עוון, לא תבואנה במסגרת החוק הזה.

אדוני השר, יש לי ספק לגבי דבר אחד, לגבי מה שנאמר בסעיף קטן (ב) של סעיף 201. שם דובר על שיעור הקנס ונאמר שאם קבע שר המשפטים כי עבירה פלילית היא עבירת קנס, יקבע את שיעור הקנס. האם אתה מתכוון לכך שגם שיעור הקנס יהיה בהסכמה של ועדת החוקה, חוק ומשפט ? אם כך, אני חושב זאת לדבר נכון. אבל אם הכוונה היא בא- מת ששיעור הקנס יהיה רק עניינו של שר המשפטים, אין אני חושב זאת לדבר טוב ולדעתי הוא יהיה טעון תיקון.

אדוני השר, יש לי ספק-מה לגבי התיקנות המו- צעות כאן. לא אתעכב עליהן, אבל הן מוצעות בס- עיפים שונים עד 750 ועד 1,500 לירות, ובמקום מסו- יים, לגבי פקודת העיריות, מדובר על 500—5,000 לירות. יש לי ספק רב אם זה מוצדק, אפילו אחרי האינפלציה. באנגלית ישנו מושג של defeating its purpose. אני חושב שגם סעיף זה עלול להביא לכך שהמטרה לא תושג. דוגמה פשוטה היא עבירות קנס בענייני תעבורה. נניח שאדם עבר עביו- רה מסויימת והוא מקבל הוצמה ובה כתוב כי אם ישלם קנס של 40, 50 או 60 לירות לא יהיה נגדו משפט וקנס זה ייחשב לעונש שקיבל בגין העבירה. בדרך כלל הוא ילך וישלם, אבל אם יקפיצו את הקנס לגבי עבירות שונות לגובה כה רב כפי שמוצע, הוא לא יעשה זאת. אני מדבר על עבירות רציניות, כי כמו חבר-הכנסת בארי גם אני מאמין שהן לא תה- יינה במסגרת חוק זה. אבל נניח שמביאים אדם לבית- משפט עירוני על איוו עבירה טכנית הקשורה בעני-

מקום לשופט להקל בקנס. אינני חושב שאנו צריכים להשתמש בעבירות קנס כשוט. גם אין זאת כוונתנו. הלא האמת היא שכוונתנו להקל על האזרח, ואם כך הדבר, לא צריך לראות את זה כשוט והייתי מציע למחוק זאת.

בסיכומי של דבר עמדתי כבר על עניין התיק-רות והסכומים. המאקסימאליים. הייתי מעדיף להחליף אותם בסמכות של שר המשפטים באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט. מבחינה כללית החוק הוא טוב והוא צעד קדימה בגיבוש מסודר של נושא, וזה יעזור ודאי לייעול. נצביע בעד העברתו לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נדמה לי שכל ההערות אשר הושמעו מפי חברי הכנסת שהשתתפו בדיון הן הערות מועילות. ודאי שאין כל כוונה שכל העבירות או חלק ניכר מהעבירות שהן חטאים ועבירות, כלומר עבירות שאינן פשע, יוסבו לעבירות קנס. הקושי שנתקלנו בו היה קושי שבהגדרה, ולכן העדפנו להציע מה שהצענו כאן, והוא שזאת תהיה סמכות של שר המשפטים באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט. מובן שגם אלה יכולים לטעות בשיקולם, אבל גם הכנסת והחקיקה יכולות לטעות בשיקולן. אולם ראינו את הדבר הזה כדבר הטעון אישור פאר-לאמנטארי, ואני רוצה להוסיף מיד שאני מקבל את ההצעה שלא רק הגדרתה של עבירה כעבירת קנס אלא גם קביעת שיעור הקנס יהיו טעונות אישור של ועדת החוקה, חוק ומשפט. ייתכן שעלי-די ההו-ראה הזאת נוכל ללכת בדרך שהציע חבר-הכנסת אליעד, ואז לא יהיה צורך בקביעת תיקרה.

ידידיה בארי (הליכוד):

כבוד השר, כאשר אמר אדוני שגם הכנסת על-לה לטעות יש לזכור בכל זאת כי בכנסת יש שלוש קריאות, ובוועדת החוקה, חוק ומשפט יושבים לפעמים שני חברים בלבד.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

ישקלו בוועדת החוקה, חוק ומשפט אם אפשר, נוסף על הסיג שבענינו כאן על-ידי הצורך באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט, לקבוע בתוך החוק גם סייג סובסטאנטיבי. אני מרגיש שמסירת הסמכות לשר המשפטים והצורך באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט הם ערובה מספקת בפני שימוש שלא כהלכה בסמכות זו.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
זה יותר קל מאשר לחפש הגדרות.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אני רואה גם את הנקודה שהעלה חבר-הכנסת בארי לגבי האבחנה בין השוטר ובין הפקח העירוני. גם כאן הקושי שלנו הוא קושי שבהגדרה. למשל, אם תרצה לצמצם את סמכותו של הפקח העירוני למסירת רפורטים על עבירות על חוקי-עור, תיתקל בקושי שבמקומות רבים עבירות חנייה מסוימות, שהן

בלי תיקרה, תקבע אתה באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת? דהיינו נושא זה משתנה ותלוי בנסיבות. אינני יודע מדוע צריך להגביל את זה בתיק-רות כאלה שאיננו יודעים לאן יובילו. מצד אחר, אם ניתן את הסמכות הבלעדית לשר המשפטים, אני חושב שזה יכביד גם עליו. לעניות דעתי, מה שד-רוש הוא שהסמכות תינתן לשר המשפטים באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט, ללא תיקרה.

אם יש לי חשש כל שהוא, הרי אין זה מפני התיקרות הגבוהות, כי איני מסכים לטענה שאדם לא יפתח שאלה אשר זורק פסולת במקום אסור ויקבל ברירת קנס של 1,000 לירות, יעדיף לשלם 1,000 לירות ולא לפנות לבית-המשפט, כי הוא יודע מה העבירה הזאת. אם כן, שיעור הקנס הוא שיעור יחסי לסוג העבירה, ואין זה מדאיג אותי שמא זה לא ישיג את מבוקשו.

מה שכן מדאיג אותי בנושא ברירות הקנס — וצריך לשקול זאת בוועדה — זה הסמכות הגדולה שיש לשוטר, לפקח, ההופך למעין שופט והוא יכול לפעמים להטיל על האזרח קנס של 1,500 לירות. האם אין כאן איוז סכנה של גירוי למעשה המנוגד למוסר הציבורי? הפקח הזה הופך, למעשה, לשופט הגזר את הקנס של 1,500 לירות. יש לי הרהורים בנושא זה ולכן הייתי מעדיף שכל הנושא יהיה בתחום האי-שור של ועדת החוקה, חוק ומשפט. איננו צריכים להסתפק בזה שאנו קובעים את התיקרות האלה, וכי אילו תיקרות אלה נותנות לנו את הבטחון שלא יקבעו קנסות כבדים מדי.

אני רוצה להביע הרהורים לגבי סעיף 201ג(ב). התוצאה המעשית, כפי שכתוב כאן, היא: "רואים אותו כאילו הודה באשמה לפני בית-המשפט, הורשע ונשא את עונשו". אני מעז להעלות הרהור אם דבר זה הכרחי. יש איוושהי אשליה בכך שאדם אשר שילם את הקנס חושב שהתפטר כאילו בכך גם מהעבירה. קביעה זו יש שיש בכך הודאה באשמה, הרשעה וכן הלאה, אני חושב שיש בה הכבדה מסוימת, אולי אפילו מבחינה פסיכולוגית. אינני בטוח בכך. אני רוצה להר-הר ולשקול את הרעיון אם אין אפשרות לתת ביטוי שונה לעצם העובדה שעל-ידי תשלום הקנס פטור אדם מעבירה. ייתכן שאפשר למצוא ביטוי שונה מאשר לומר במפורש: "הודה באשמה... הורשע ונשא את עונשו".

אשר לתקופה של 15 יום בעניין הקנס, נדמה לי שהנסיון מראה כי זו תקופה קצרה, אבל אין זה עניין מהותי ונוכל להתדיין עליו בוועדה. כנגד זה אני תו-מך בהחלט בדברי חבר-הכנסת אנקוריון. אינני מקבל את הקביעה שהקנס לא יפתח מהסכום הנקוב בהו-מנה. העקרון היסודי הוא שאין קובעים עונש מי-נימום אלא במקרים מיוחדים, ואינני מוכן לראות ב-מקרה זה של עבירת קנס מקרה מיוחד במינו שבו צריך להלך אימים על האדם: היהור, אם תורשע, בלא-הכי תהיה חייב לשאת בכל הקנס בחור מי-נימום; יכול רק להיות שתקבל קנס עוד יותר גבוה. אני סבור שזכותו של אזרח החושב שהוא זכאי, לל-כת ולהתמודד ולנסות להישפט, ואם לא, ייתכן שהוא חייב, אבל נסיבות העבירה הן כאלה שהן נותנות

אני שמח שכל המשתתפים הצטרפו להצעתו שה-
 הצעה תעבור לוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

לפנינו הצעה אחת ויחידה : להעביר את הצעת
 החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מעמיד להצ-
 בעה הצעה זו.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק סדר הדין
 הפלילי (תיקון מס' 6), תשל"ד—1974, לוועדת
 החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אנו מקדימים את סיומה של ישיבת
 הכנסת היום עקב פתיחת הקונגרס היהודי העולמי
 הערב. על כן אני מסיים את ישיבת הכנסת ומודיע
 שהישיבה הקרובה תתקיים, אם ירצה השם, מחר בשעה
 שלוש אחרי-הצהריים. ישיבה זו נעולה.

לא לפי חוקי-העזר העירוניים אלא לפי חוק התח-
 בורה, הן עבירות שעליהן ממונים פקחים עירוניים.
 לכן נראה לי שגם כאן אפשר, בלי האבחנה שבחוק
 עצמו, לסמוך על כך שהשוטרים והפקחים המוס-
 מכים יטפלו איש איש באותן עבירות שהוטל עליהם,
 מטעם מי שממונה עליהם, לפקח עליהן.

אשר לעניין שהועלה הן על-ידי חברי-הכנסת אנ-
 קוריון והן על-ידי חברי-הכנסת אליעד בנוגע לסעיף
 201ד, להוראה האומרת : "הורשע בבית-המשפט על
 העבירה ונגזר דינו לקנס, לא יפחת הקנס מהסכום
 הנקוב בהזמנה" — אני כשלעצמי אינני רואה בהו-
 ראה זו בבחינת קביעת עונש מינימום. בסופו של
 דבר, אחריתו של עניין מעידה על ראשיתו. כיוון ש-
 הוא מורשע ניתן להניח שמלכתחילה לא היה צריך
 להתדיין אלא לשלם את הקנס, ואין לעודד התדיי-
 נות שמקורה בתקווה שאולי יצליח הנאשם לקבל עונש
 פחות מסכום הקנס. אני מודה שקיימת שאלה בעלת
 משמעות עקרונית מסויימת והיא ודאי תידון בו-
 עת החוקה, חוק ומשפט.

הישיבה ננעלה בשעה 19.03.